БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 206 (18.683). ● Чоршанба, 1983 йил 7 сентябрь ● Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVI СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

1983 йил ҳосил мавсуми:

ТЕРИМНИ УЮШҚОҚЛИК БИЛАН ЎТКАЗАЙЛИК

РЕСПУБЛИКА МАТБУОТ МАРКАЗИ

ПЕШҚАДАМЛАРДАН ЎРНАК ОЛАЙЛИК

✦ 6 сентябрь эрталабига қадар республикамизда 41.368 тонна ёки йиллик планнинг 0,70 проценти миқдорида «оқ олтин» тайёрланди. Ўтган куни республикамиз пахтазорларидан териб олинган дурдона 11.165 тоннани ташкил этди. Бу йиллик планнинг 0,19 процентига тенгдир.

✦ Бухоро области дала меҳнаткашлари йиғим-терим суръатини кун сайин оширмоқдалар. Область пахтакорлари тайёрлов пунктларига 26.616 тонна пахта етказиб бердилар. Шу жумладан, улар бир кунда 5.742 тонна «оқ олтин» тайёрлашга муваффақ бўлдилар.

✦ Сурхондарё областида ҳам йиғим-терим суръати тобора кучаймоқда. Ҳозиргача 5.944 тонна, бир кунда 1.253 тонна пахта териб олинди.

✦ Республикамизнинг қатор районларида дефолиация ишлари юксак суръатларда олиб борилаётир. Ўтган куни республикамиз бўйича 32 минг гектар пахтазор дефолиация қилинди. Мавсум бошидан буён эса дефолиация қилинган майдон 96,3 минг гектарни ташкил этади.

ҚҚАССР: ҚИЗИЛ КАРВОНЛАР

✦ Республикамиз пахтачилигининг шимолий зонаси — Қорақалпоғистон АССРда йиғим-терим мавсуми ҳар қачонгидан барвақт бошланди. Пахтакорлар етилган ҳосилни тезу соз йиғиштириб олишга киришдилар. Қўриқ Элликқалъа райони пахтакорлари тайёрлов пунктларига 700 тонна «оқ олтин» жўнатиб, энг юқори натижага эришдилар.

Автоном республиканинг барча районларида йиғим-терим ишларига қизғин киришилди. Тўққиз районда 1983 йил ҳосили ортилган қизил карвонлар йўлга чиқди.

Ғўза дефолиацияси кенг миқёсда олиб борилаётир. Мавсум бошидан буён 15 минг гектар, 5 сентябрь куни эса 6.926 гектар майдон дефолиация қилинди.

БУХОРО: КУНИГА 4—4,5 ПРОЦЕНТДАН

✦ Ғиждувон районидаги Энгельс номли колхоз пахтакорлари беш йилликнинг ўзак йилида 6 минг тонна «оқ олтин» тайёрлаш учун қизғин кураш бошладилар. 6 сентябрга қадар 900 тонна пахта терилди. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 300 тонна кўпдир. Тайёрлаш пунктларига ҳар куни 160—180 тоннадан пахта жўнатилмоқда, бу кўрсаткич йиллик планнинг 4—4,5 процентини ташкил этади.

Хўжаликда кўпмингкилограммчилар ҳаракати авж олди. Г. Ёқубова, Д. Қаюмова, Х. Бекмуродова сингари илғор теримчилар кунига 150—180 килограммдан пахта теришмоқда.

ҚЎРИҚ ДУРДОНАСИ

✦ «Ўзбекистон» колхози (Қоракўл райони)нинг Усмон Эшонқулиев етакчилигидаги бригада аъзолари 44 гектар қўриқ ернинг ҳар гектаридан 30 центнердан юқори сифатли хом ашё олишга қарор қилишган. Бригада аъзолари йиғим-терим суръатини ошириб, эл хирмонига сифатли пахта етказиб беришмоқда. Ўтган куни йиллик планнинг 5 проценти миқдорида пахта тайёрлашга эришилди. Ҳозиргача йиллик планнинг 45 проценти миқдорида «оқ олтин» тайёрланди. Кўпмингкилограммчилар Қ. Эшонқулиева, С. Олтинова, М. Раҳматова, Б. Чўлиева бригада хирмонига 2—2,5 тоннадан қўриқ дурдонасини тўкишди.

ҚАШҚАДАРЁ: БИРИНЧИ КУНДАН ЮКСАК СУРЪАТ

✦ Чироқчи районидаги «Коммуна» колхозининг С. Суюнов бошлиқ бригада теримчилари юксак кўрсаткичга эришмоқдалар. Г. Раҳматова, Ҳ. Носирова, Р. Эргашева 4 сентябрь куни 165—170 килограммдан пахта териб, кўпмингкилограммчилар мусобақасида пешқадам бўлдилар. Бригада пахтазорларида мўл ҳосил етиштирилди. Айни пайтда машина теримига пухта тайёргарлик кўриляпти. Гектаридан 50 центнердан ҳосил кўтариш илғор коллективнинг асосий шиоридир.

БИРИНЧИЛАР ҚАТОРИДА

САМАРҚАНД ОБЛАСТИ. Большевик районидаги «ВЛКСМ 60 йиллиги» совхози пахтакорлари 6675 тонна «оқ олтин» хирмони тиклаш мажбуриятини олишган. Бу планда кўзда тутилганидан 1,5 минг тонна кўпдир.

Совхозда пахта теримига киришилди. 40 центнерчи Бобоқул Сойимов бошлиқ бригада аъзолари теримни биринчилар қаторида бошладилар. Бепоён ва мўл ҳосил етиштирилган далаларда чевар теримчилар ғайратга ғайрат қўшиб ишламоқдалар. Уларнинг кўплари дастлабки кунларданоқ 1,5—2 норма миқдорида «оқ олтин» теришга муваффақ бўлишаётир.

Қўриқ совхоз пахтакорлари айни вақтда машина теримига ҳам пухта ҳозирлик кўришаётир. «Зангори кема»лар шай ҳолга келтириб қўйилди. Теримга старт берилиши билан улар пахтазорларда иш бошлайдилар. Совхозда 14 та йиғим-терим транспорт отряди ташкил қилинди. Суратда: илғор бригада бошлиғи Бобоқул Сойимов (ўнгда) миришкор пахтакорлар Шомирза Қурбонов ва Бобо Тўраев билан.

Р. Ғафуров фотоси (ЎзТАГ).

„Оқ олтин" хирмонига

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 6 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида).

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён.

Бухоро	1,19	5,52
Сурхондарё	0,24	1,14
Навоий	0,29	1,09
Самарқанд	0,21	0,41
Қорақалпоғистон АССР	0,11	0,38
Хоразм	0,24	0,32
Қашқадарё	0,18	0,31
Сирдарё	0,01	0,01
Андижон	—	—
Жиззах	—	—
Наманган	—	—
Тошкент	—	—
Фарғона	—	—
Республика бўйича	0,19	0,70
Шу жумладан, ингичка толали пахта		
Сурхондарё	0,40	1,07
Бухоро	0,52	0,89
Қашқадарё	0,07	0,12
Навоий	—	—
Наманган	—	—
Республика бўйича	0,29	0,72

ЯНГИ ҲОСИЛ ТОЛАСИ

✦ Ғузор пахта тозалаш заводидан Иваново тўқимачиларига 100 тонна миқдорида янги ҳосил толаси жўнатилди. Корхона коллективи ҳар куни 20—25 тоннадан юқори сифатли толани қайта ишламоқда ва ишлаб чиқармоқда.

ТОШКЕНТ: ДЕФОЛИАЦИЯ ҚИЗҒИН

✦ Пойтахт области районларида 624 та ОВХ агрегати ишлатилмоқда. Булар ёрдамида 17.200 гектар ғўзанинг барги тўктирилди. Ғалаба, Бўка, Пискент районларида дефолиация ишлари юксак суръатларда олиб борилмоқда.

Бўка районидаги Фрунзе номли ва «КПСС XIX съезди» колхозлари, Ғалаба районидаги «Ленинград» ва Энгельс номли, Пискент районидаги Тельман номли колхозларда эса дефолиация якунланди.

✦ **Пахтакор ўртоқлар! Терим илғорларидан ўрнак олиб, суръатни кун сайин оширайлик! Юксак меҳнат унумдорлиги учун қатъий кураш олиб бориб, «оқ олтин»нинг сира нобуд бўлишига йўл қўймайлик!**

✦ **Ҳамма жойда дефолиацияни сифатли ўтказайлик, машиналарнинг оммавий равишда теримга тушишига кенг йўл очайлик! Йиғим-теримда жасорат намуналарини кўрсатиб, етилган ҳосилни тез ва соз териб олайлик!**

МУСОБАҚА ИЛҒОРЛАРИГА — ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети давлатга мева ва сабзавот маҳсулотлари сотиш юзасидан областлар, районлар, колхоз ва совхозлар ўртасидаги социалистик мусобақанинг 1983 йил 1 сентябргача бўлган якунларини кўриб чиқдилар. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроқлари қуйидагиларга берилди:

Наманган области. Бу область давлатга турли сабзавот сотиш планини 80, картошка сотиш планини 115, полиз экинлари сотиш планини 102, ҳўл мева сотиш планини 80, узум сотиш планини 30 процент бажарган, август ойида сабзавотнинг йиллик планга нисбатан 36, картошканинг 65, полиз экинларининг 83, ҳўл меванинг 34 ва узумнинг 29 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Қорақалпоғистон АССРдан олиб берилади;

Навоий области. Бу область давлатга турли сабзавот сотиш планини 101, картошка сотиш планини 171, полиз экинлари сотиш планини 96, ҳўл мева сотиш планини 104, узум сотиш планини 25 процент бажарган, август ойида сабзавотнинг йиллик планга нисбатан 72, картошканинг 36, полиз экинларининг 94, ҳўл меванинг 18 ва узумнинг 23 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Фарғона областидан олиб берилади;

Самарқанд областидаги ихтисослаштирилган Самарқанд райони. Бу район давлатга турли сабзавот сотиш планини 68, картошка сотиш планини 107, полиз экинлари сотиш планини 103, ҳўл мева сотиш планини 78, узум сотиш планини 6 процент бажарган, август ойида йиллик планга нисбатан сабзавотнинг 44, картошканинг 33, полиз экинларининг 103, ҳўл меванинг 34 ва узумнинг 6 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Тошкент областининг Калинин районидан олиб берилади;

Қашқадарё областининг Ульянов райони. Бу район давлатга турли сабзавот сотиш планини 100, картошка сотиш планини 101, ҳўл мева сотиш планини 104, узум сотиш планини 89, полиз экинларини сотиш планини 100 процент бажарган, август ойида сабзавотнинг йиллик планга нисбатан 69, узумнинг 89, полиз экинларининг 77 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Сурхондарё области Гагарин районидан олиб берилади;

Жиззах областининг Дўстлик райони. Бу район давлатга турли сабзавот сотиш планини 107, картошка сотиш планини 131, полиз экинлари сотиш планини 78, ҳўл мева сотиш планини 125, узум сотиш планини 15 процент бажарган, август ойида сабзавотнинг йиллик планга нисбатан 57 процент, картошканинг 44, полиз экинларининг 78, ҳўл меванинг 58, узумнинг 15 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Бухоро области Ғиждувон районидан олиб берилади;

Андижон мева ва сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқариш аграр-саноат бирлашмасига қарашли Энгельс номли ихтисослаштирилган совхоз. Бу совхоз давлатга турли сабзавот сотиш планини 100, ҳўл мева сотиш планини 100, узум сотиш планини 12 процент бажарган, август ойида йиллик планга нисбатан сабзавотнинг 49, ҳўл меванинг 37, узумнинг 12 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Қорақалпоғистон республика мева ва сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқариш аграр-саноат бирлашмасига қарашли «Коммунизм» совхозидан олиб берилади;

Жиззах мева ва сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқариш аграр-саноат бирлашмасига қарашли Абдужабборов номли ихтисослаштирилган совхоз. Бу совхоз давлатга турли сабзавот сотиш планини 101, картошка сотиш планини 100, полиз экинлари сотиш планини 100, ҳўл мева сотиш планини 142 процент бажарган, август ойида йиллик планга нисбатан сабзавотнинг 47, ҳўл меванинг 46, полиз экинларининг 100 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Хоразм мева ва сабзавот маҳсулотлари ишлаб чиқариш аграр-саноат бирлашмасига қарашли «СССР 60 йиллиги» совхозидан олиб берилади;

Тошкент область Бекобод районидаги «Ленинград» совхози. Бу совхоз турли сабзавот сотиш планини 134, картошка сотиш планини 100, ҳўл мева сотиш планини 100, узум сотиш планини 10, полиз экинлари сотиш планини 370 процент бажарган, август ойида йиллик планга нисбатан сабзавотнинг 53, картошканинг 10, ҳўл меванинг 65, узумнинг 10, полиз экинларининг 92 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Қашқадарё область Усмон Юсупов районидаги Ульянов номли совхоздан олиб берилади;

Хоразм область Ҳазорасп районидаги Жданов номли колхоз. Бу колхоз давлатга турли сабзавот сотиш планини 124, ҳўл мева сотиш планини 100, узум сотиш планини 78, полиз экинлари сотиш планини 132 процент бажарган, август ойида йиллик планга нисбатан сабзавотнинг 82, узумнинг 78, полиз экинларининг 130 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Хоразм область Қўшкўпир районидаги К. Маркс номли колхоздан олиб берилади;

Фарғона область Ўзбекистон районидаги Муқимий номли колхоз. Бу колхоз давлатга турли сабзавот сотиш планини 101, ҳўл мева сотиш планини 96 ва узум сотиш планини 30 процент бажарган, август ойида йиллик планга нисбатан сабзавотнинг 45 процент, ҳўл меванинг 41, узумнинг 30 процент ўсишини таъминлаган. Байроқ Сурхондарё область Ангор районидаги «Октябрь 50 йиллиги» колхозидан олиб берилади.

АЛЛОМА ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАБ

МОСКВАДА АЛ-ХОРАЗМИЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 1200 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАЖЛИС

Буюк аллома Муҳаммад ибн Мусо Хоразмий (Ал-Хоразмий) туғилган кунининг 1200 йиллиги бу йил мамлакатимизда совет фани ва маданиятининг улкан байрами сифатида нишонланмоқда.

Олимнинг ижодий меросини ёритишга бағишланган китоблар қардош республикаларда чоп этилди. Ўзбекистон ҳужжатли кино ходимлари қадимий халқнинг шонли фарзанди тўғрисидаги илмий-оммабоп фильмни суратга олдилар. Юбилей кунларида атоқли мутафаккирнинг ёдгорликлари очилади.

Москва илмий жамоатчилигининг тантанали мажлиси ўрта аср Шарқи улуғ олимининг шонли юбилейига бағишланди. • Мажлис 6 сентябрь куни Союзлар уйининг Колонна залида бўлиб ўтди.

Президиумда СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Г. И. Марчук, КПСС Марказий Комитети Фан ва ўқув юртлари бўлими мудирининг ўринбосари Р. Г. Яновский, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари О. У. Салимов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари М. Т. Турсунов, СССР Фанлар академиясининг раҳбарлари, таниқли олимлар ва фан арбоблари ўтиришибди.

СССР Фанлар академиясининг вице-президенти академик П. Н. Федосеев кириш нутқи сўзлади. Атоқли олим туғилган куннинг 1200 йиллигини кенг нишонлай туриб, биз жаҳон цивилизацияси — халқлар ижодий фаолиятининг муштарак

(Давоми иккинчи бетда).

МОСКВАДАГИ ТЎРТИНЧИ ХАЛҚАРО КИТОБ ВИСТАВКА—ЯРМАРКАСИ ҚАТНАШЧИЛАРИ ВА МЕҲМОНЛАРИГА

Москвадаги тўртинчи халқаро китоб виставка-ярмаркасининг қатнашчилари ва меҳмонларини самимий табриклаймиз.

Китоб илғор ғояларни ёйишда, миллий маданиятларни ривожлантиришда ҳақиқатан ҳам бебаҳо роль ўйнайди. Бизнинг мамлакатимизда битмас-туганмас маънавий бойликларни мужассамлаштирган китобларни ғоят севадилар. Улар СССРда мамлакатимиз халқларининг тилларида ва жаҳон халқларининг кўп тилларида миллион-миллион нусҳада нашр этилмоқда.

Тараққийпарвар инсониятнинг, яхши ниятли барча кишиларнинг куч-ғайрати ядро ҳалокатининг олдини олиш учун, халқларнинг хавфсизлиги ва ҳамкорлиги учун курашга қаратилган ҳозирги кунда чинакам инсонпарварликни қарор топтиришда, инсониятнинг пок аҳлоқини, унинг келажакка умидворлигини сақлашда китобнинг роли ғоят ўсди. Қудратли кучга эга бўлган босма сўз социал адолат учун, халқларнинг озодлиги ва миллий мустақиллиги учун, уруш хавфига қарши актив кураша олади ва курашмоғи лозим, кишиларни ақл-идрок ва виждон билан иш кўришга чорлай олади ва чорлаши керак.

Москвадаги китоб виставка-ярмаркасининг «Китоб тинчлик ва тараққиёт хизматида» деган шиори ҳам ана шу юксак мақсадларга ҳамоҳангдир. Бу шиор китоб айирбошлаш воситаси билан халқлар ўртасида ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашга ёрдам беришга, уларнинг маданий меросини бойитишга, ишончсизлик ва ғаразгўйликни йўқотишга даъват этади.

Москвадаги халқаро китоб виставка-ярмаркасининг қатнашчилари ва меҳмонларига тинчлик, дўстлик ва тараққиёт ғояларини қаттиқ туриб ҳимоя қилишда янгидан-янги муваффақиятларга эришувларини тилаймиз.

СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ.

ЛЕНИНГРАД БИЛАН ТАНИШУВ

ЛЕНИНГРАД, 5 сентябрь. (ТАСС). ЮНЕСКО Бош директори Амаду Махтар М'Боу бугун Смольнийдаги В. И. Ленин ёдгорлик музейини бориб кўрди. Ленинград Совети ижроия комитетида суҳбат бўлди.

Меҳмон Пушкин ва Павловск шаҳарларига сафар қилди.

АНДИЖОН ОБЛАСТИ:

ҒАЛЛАКОРЛАР РАПОРТИ

✦ **АНДИЖОН областининг меҳнаткашлари партия XXVI съезди, КПСС Марказий Комитети 1982 йил май, ноябрь ва 1983 йил июнь Пленумларининг қарорларини амалга ошира бориб, давлатга дон сотиш юзасидан социалистик мажбуриятларини бажардилар.**

Область колхоз ва совхозлари тайёрлаш пунктларига 31 минг тонна дон топширдилар, бу эса 1983 йилги планнинг 103 процентини ташкил этади. Беш йилликнинг уч йили плани 145 процент бажарилди. Областнинг ҳамма районлари давлатга дон сотиш юзасидан социалистик мажбуриятларини адо этдилар. Москва, Андижон, Избоскан, Пахтаобод, Хўжаобод районларининг деҳқонлари, айниқса, юксак кўрсаткичларга эришдилар. Избоскан районидаги Охунбобоев номли колхоздан М. Жўраев, Олтинкўл районидаги Куйбишев номли колхоздан А. Турдиев, Балиқчи районидаги Киров номли колхоздан Х. Акбаров бошлиқ бригадалар ва бошқа бригадалар ҳар гектар ердан 35—41 центнердан бошоқли дон экинлари йиғиштириб олиб, меҳнатда намуна кўрсатдилар.

Бу йил область хўжаликлари маккажўхори ўрим-йиғимини муддатидан илгари тугаллаб, маккажўхори дони етиштиришни анча кўпайтирдилар. 15 минг гектар майдоннинг ҳар гектаридан 73 центнердан «каҳрабо дон» олинди. Бўз районидаги «Ленинчи» совхози, Москва районидаги «Ленинград» колхози, шунингдек, Хўжаобод районидаги «Ўзбекистон» колхозидан А. Яхшибоев, Андижон районидаги «Ленинград» колхозидан Р. Тожибоев бошлиқ бригадалар ва кўпгина бошқа бригадалар маккажўхори етиштиришнинг илғор агротехникасини қўлланиб, гектар бошига 80—87 центнердан маккажўхори дони янчдилар.

Хўжаобод районидаги «Коммуна» совхозидан М. Даминов, К. Маркс номли колхоздан У. Янгибоев, Бўз районидаги «Ленинчи» совхозидан М. Раҳматқулов, Марҳамат районидаги Калинин номли колхоздан Э. Сотиболдиев, Избоскан районидаги «Коммунизм» хўжаликлараро бирлашмасидан М. Эргашев, Пахтаобод районидаги «Коммунизм» колхозидан М. Юсупжонов сингари комбайнчилар ва бошқа кўпгина комбайнчилар ҳосил ўрим-йиғимида фидокорона меҳнат қилиб, бошоқли дон ва маккажўхори донини йиғиштириб олишда юксак унумдорликка эришдилар.

Область колхоз ва совхозлари келгуси йил ҳосили учун зарур миқдорда уруғлик ғамлаб қўйдилар ва чорва еми учун анча миқдорда дон ажратдилар.

Бу муваффақиятларга колхозчилар ва совхоз ишчилари, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахассисларининг юксак меҳнат активлиги, партия, совет, қишлоқ хўжалик, тайёрлаш органлари, касаба союз ва комсомол ташкилотлари катта ташкилотчилик ва сиёсий иш олиб борганликлари натижасида эришилди.

Ҳозир область далаларида пахтани териб олиш ва давлатга сотиш, қишлоқ хўжалик йилини муваффақиятли якунлаш, келгуси йил ҳосили учун кузги-қишки ишларни юқори сифатли ўтказиш, чорванинг тўқ қишловини таъминлаш учун қизғин кураш давом этмоқда.

А. М.-М'Боунинг Москвада бўлиши

ЮНЕСКО Бош директори Амаду Махтар М'Боу Ленинграддан Москвага келди. У 6 сентябрь куни Москвадаги тўртинчи халқаро китоб виставка-ярмаркасига бориб, Совет Иттифоқининг виставка-ярмарка қатнашчиси бўлган бир қанча бошқа мамлакатларнинг экспозицияларини, ЮНЕСКО стендларини кўздан кечирди.

СССР Фанлар академияси президиумида суҳбат бўлиб ўтди. Суҳбат вақтида меҳмон совет олимларининг турли халқаро илмий программаларда қатнашаётганлиги билан таништирилди.

ЮНЕСКО ишлари бўйича СССР комиссияси раисининг биринчи ўринбосари, СССР Ташқи ишлар министрлигининг бош секретари Ю. Е. Фокин номидан А. М. М'Боу шарафига нонушта зиёфат берилди.

(ТАСС).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советидан

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари, Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси Асадилла Ашрапович **Хўжаев** 1983 йил 6 сентябрда 64 ёшида тўсатдан вафот этганлигини чуқур қайғу билан маълум қиладилар.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ — **ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ** — **ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ**

ҲАМКОРЛИК РУҲИДА

UNESCO

ТОШКЕНТДА КОММУНИКАЦИЯНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ХАЛҚАРО ПРОГРАММАСИ (КРХП) ҲУКУМАТЛАРАРО КЕНГАШИНИНГ ТЎРТИНЧИ СЕССИЯСИ ЎЗ ИШИНИ ДАВОМ ЭТТИРМОҚДА

6 сентябрда умумий мунозара давом этди. Коммуникацияни ривожлантириш халқаро программаси дунёда янги информацион тартиб ўрнатишда муҳим роль ўйнаши лозим. Сессия кўпчилик қатнашчилари нутқларининг мазмуни шундан иборат. Кўпгина мамлакатларнинг вакиллари айтдиларки, КРХП ишлай бошлаганидан бери ўтган нисбатан қисқа муддат ичида унинг раҳбар органи амалга оширган катта ташкилий иш ривожланаётган мамлакатларда миллий ва регионал коммуникация системаларини бунёд этиш ишида уларга амалий ёрдамни кенгайтиришга имкон беради. Ҳиндистон делегациясининг бошлиғи Жотиш Кумар Бхаттачария кенгаш аъзоларидан КРХП фаолияти муҳим масалаларини кўриб чиқишда ҳамкорлик руҳига амал қилишга даъват этди.

Шри Ланка делегати Л. Викрамасингхе «Халқаро мафия» деб аталган миллатлараро монополиялар коммуникация доирасини ўз назоратига бўйсундиришга, мувозанатлашган ва тенг ҳуқуқли халқаро информация айирбошлашга тўсқинлик қилишга уринаётганлиги тўғрисида гапирди. Куба делегациясининг раҳбари Энрико Гонсалес Манет Ғарбдаги баъзи мамлакатлар КРХПни «Маршалл плани»га ўхшаш бир нарсага айлантириб, бошқа давлатларнинг оммавий ахборот воситаларига хусусий капитал бемалол кириб боришга йўл очиш иштиёқига қарши гапирди. Бу мамлакатлар техникавий ёрдам бериб, эвазига суверен мустақил давлатлар қабул қила олмайдиган шартларни қўймоқдалар.

СССР делегациясининг бошлиғи А. Красиков КРХП Совет комитети тузилганлигини кенгаш аъзоларига маълум қилиб, бу комитетнинг вазифалари ҳақида гапирди.

Сессия қатнашчилари СССР коммуникация соҳасида ривожланаётган давлатларга бераётган ёрдам тўғрисидаги конкрет маълумотлар билан ғоят қизиқиб танишдилар. СССР Ташқи иқтисодий алоқалар давлат комитети раисининг ўринбосари В. Ивашов нутқида бундай маълумотлар кўп эди.

Совет Иттифоқининг ёрдами билан Сан-Томе ва Принсипи республикасига, Конго, ЯХДР, Мали, Бурундида босмахоналар қурилди ёки полиграфия машина-ускуналари юборилди, шунингдек Конго, Мали, Сомали, Гвинея, Ироққа киноускуналар жўнатилди.

Бутуниттифоқ давлат кинематография институти Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари учун кўпдан бери малакали мутахассислар тайёрлаб бермоқда. Ривожланаётган 41 мамлакат учун юзлаб кинематография мутахассислари тайёрлаб чиқарилди. Кўпгина мамлакатларда институтни битирганлар миллий кинематографиянинг асосчилари бўлдилар. «Интерспутник» системасининг ердаги станциялари, қишлоқ жойларда алоқа тармоқларини ташкил этиш лойиҳалари, Осиё, Африка ва Лотин Америкаси давлатларида таълим ва илмий-тадқиқот алоқа марказларини яратиш ҳамкорлик объектлари жумласидандир.

Америка делегацияси иғвогарлик баёноти бериб, сессия кун тартибида турган энг муҳим масалалар конструктив муҳокама қилинишини барбод этишга уриниб кўрди. Бу баёнот кенгаш ишига «совуқ уруш» руҳини олиб киришга мўлжалланган эди. АҚШ делегацияси Вашингтон, КРХП йўли билан ривожланаётган мамлакатларга реал ёрдам беришдан ҳамон бош тортаётганлиги фактидан сессия қатнашчиларининг диққатини чалғитишга уринди.

Мажлисда раислик қилган Мексика делегати Л. Вильоро Торансо сессияни ўз олдида турган масалаларни муҳокама қилишдан чалғитишга уриниш муносабати билан жиддий таассуф билдирди.

Никарагуа делегати Хосе Рамон Агиляр АҚШни қоралади. АҚШ сандиночилар революциясини бўғиш учун қуролли иғвогарликлардан тортиб иқтисодий қамалгача ҳамма воситалардан фойдаланяпти. Америка оммавий ахборот воситалари мамлакатда рўй бераётган воқеаларни қўпол равишда бузиб кўрсатиб, мамлакат эришган ютуқлар тўғрисида ломмим демай, қабиҳ туҳмат-бўҳтон кампаниясини авж олдириб юборди. Бу кампанияда «Америка овози» ҳамда Марказий разведка бошқармаси Никарагуа билан қўшни давлатларда жойлаштирган бошқа бешта радиостанция қатнашмоқда. Никарагуа делегати бошқа халқларга нафрат ўтини ёқиш ва халқаро кескинликни кучайтириш учун оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишга йўл қўйиб бўлмаслигини таъкидлади.

КРХП ҳукуматлараро кенгаши сессиясининг қатнашчилари республика пойтахти билан қизиқиб танишмоқдалар, шаҳарнинг театрлари, музейларига бормоқдалар, меъморий ансамбларини кўздан кечирмоқдалар. Меҳмонлар Р. Р. Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг лабораториялари ва боғларида бўлдилар. Бу ерда мевали дарахтлар ва узумнинг янги навлари яратилмоқда, уларни парвариш қилиш технологияси такомиллаштирилмоқда. (ЎзТАГ).

Асадилла Ашрапович ХЎЖАЕВ

Коммунистик партиянинг содиқ фарзанди, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари, Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси Асадилла Ашрапович Хўжаев 1983 йил 6 сентябрь куни 64 ёшида тўсатдан вафот этди. Бутун онгли ҳаётини республикамизни ривожлантириш ва равнақ топтиришга бағишлаган оташин коммунист, йирик ташкилотчининг юраги уришдан тўхтади.

Асадилла Ашрапович Хўжаев 1920 йил 12 апрелда Тошкент шаҳрида ишчи оиласида туғилди, 1945 йилдан буён КПСС аъзоси. Улуғ Ватан уруши йилларида Тошкент темир йўл транспорти инженерлари институтини битириб чиққанидан кейин ишлаб чиқариш таълими мастери, инженер, катта инженер, Тошкент темир йўли Қўқон дистанция йўлининг бошлиғи бўлиб ишлади. 1951 йилдан 1954 йилгача Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети саноат-транспорт бўлимининг инструктори, шундан кейин узоқ вақт мобайнида Ўзбекистон ССР автотранспорт ва тош йўллар министрининг ўринбосари, биринчи ўринбосари бўлиб ишлади. 1963 йилда Самарқанд саноат область партия комитетининг биринчи секретари, 1964 йилда эса Самарқанд область ижроия комитетининг раиси қилиб сайланди. 1968 йилдан 1973 йилгача Наманган область партия комитетининг биринчи секретари, 1973 йилдан 1978 йилгача Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари бўлди.

1978 йилдан буён Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари эди. Айни вақтда катта жамоат ишларини олиб борди. Асадилла Ашрапович Хўжаев 1980 йилда Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси қилиб сайланди.

Партия юборган ҳамма соҳаларда А. А. Хўжаев коммунистик қурилиш вазифаларини амалга оширишда сабот-матонат ва ижодий ташаббус кўрсатди.

А. А. Хўжаев Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари лавозимида ишлаган даврда унинг ташкилотчилик қобилияти зўр куч билан ривожланди. У ишнинг кўзини яхши билиб, капитал қурилишга партия раҳбарлиги масалаларини зўр ғайрат ва собитқадамлик билан ҳал этар эди.

Партия ишига чексиз садоқат, жўшқин меҳнатсеварлик ва ишдаги зўр эҳтирос, партиявий принципиаллик ва софдиллик ҳамиша Асадилла Ашрапович Хўжаевга хос хусусиятлар эди. Буларнинг ҳаммаси уни республика партия ташкилотида, Ўзбекистоннинг барча меҳнаткашлари орасида ялпи иззат-ҳурмат ва зўр обрў-эътиборга сазовор қилди.

КПСС XXIII—XXVI съездларининг делегати, СССР Олий Совети ва Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати қилиб сайланган.

Ватан А. А. Хўжаевнинг фидокорона меҳнатига юксак баҳо берди. Коммунистик партия ва Совет давлати олдидаги катта хизматлари учун у икки марта Ленин ордени, икки марта Меҳнат Қизил Байроқ ордени ва СССР медаллари билан мукофотланди. Унга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган бинокор» фахрий унвони берилган эди.

Ўзининг бутун ҳаётини коммунизм қурилишидан иборат буюк ишга бағишлаган Коммунистик партия ва совет халқининг содиқ фарзанди Асадилла Ашрапович Хўжаевнинг порлоқ хотираси қалбларимизда абадий сақланиб қолади.

Рашидов Ш. Р., Айтмуротов Е. А., Анисимкин И. Г., Максимов Ю. П., Михайлов В. К., Мусахонов М. М., Осетров Т. Н., Салимов О. У., Усмонхўжаев И. Б., Худойбердиев Н. Ж., Камолов Қ. К., Маҳмудова Н. М., Умаров У. У., Орлов Г. М., Абдуллаева Р. Ҳ., Аҳмедов Қ. А., Духанин В. Г., Раҳимов Б. Р., Турсунов М. Т., Хўжаев А. Р., Ашуралиев Р. С., Камолов М. К., Шоғазатов Ҳ. А., Березиков Е. Е., Воеков А. С., Архангельский Г. В., Асриянц С. А., Отақулов Ў. О., Бугров Б. И., Ғафуржонов Э. Ғ., Захритдинов Ғ. З., Зинин Т. Г., Икромов А. С., Қодиров Ғ. Ҳ., Нишонов С. А., Окунский В. В., Раҳимов Х. Р., Сускин В. И., Тоиров Қ. Т., Тўраев А. О., Умаров Т. У., Ҳуснитдинов И. К., Синекопов П. И., Дудин К. П., Қорабоев Ҳ. К., Обидшоев М. А., Ҳамроқулов С. Х., Скребнев В. С., Азимов Т. С., Ашуров Э. А., Боймиров Т. Б., Жўрабеков И. Ҳ., Илюхин А. М., Исаев Г. Г., Қурбонов Н. Ғ., Маҳамадалиев К. Х., Набиев Т. Н., Нуғмонов П. К., Ражабов Н. Р., Ҳамроев Н. Р.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қарор қилдилар:

Асадилла Ашрапович Хўжаевни дафн этиш учун Т. Н. Осетров (раис), Н. М. Маҳмудова, У. У. Умаров, Қ. А. Аҳмедов, В. О. Козимов, Т. У. Умаров ўртоқлардан иборат ҳукумат комиссияси тузилсин.

А. А. ХУЖАЕВНИ ДАФН ҚИЛИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ҲУКУМАТ КОМИССИЯСИДАН

Ҳукумат комиссияси хабар қилади: Асадилла Ашрапович Хўжаев 1983 йил 7 сентябрь куни соат 12 да Фаробий кўчасидаги қабристонда дафн этилади.

Марҳум А. А. Хўжаев билан видолашиш учун шу йил 7 сентябрь соат 9 дан 11 гача Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг биносига кирилади.

АЛЛОМА ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАБ

(Боши биринчи бетда).

самараси, бутун инсониятнинг ғоят қимматли мулки эканлигини яна бир бор таъкидлаймиз. Совет кишилари турли мамлакатлар ва давлатлардаги атоқли фан ва маданият арбобларини, халқлар моддий ва маънавий ҳаётини ривожлантиришга улар қўшган жуда катта ҳиссани юксак баҳолайдилар ва ғоят ҳурмат қиладилар.

Ал-Хоразмийнинг фан ва жаҳон цивилизацияси тарихидаги аҳамияти шундан иборатки, у ўн икки аср муқаддам билимнинг энг муҳим соҳалари: арифметика, алгебра, геометрия, астрономия, география, Ўрта Осиё халқлари тарихига оид ўз замонаси учун асос бўладиган асарлар яратди. У ўз илмий фаолияти билан ўрта аср билимларининг аслида бутун мажмуасини қамраб олди. Тўғри, ал-Хоразмийнинг ўзи илм-фан соҳасида ўз ўтмишдошларининг ютуқларига таяниб иш кўрди. Бирон олим тўпланган инсоний билимларни ўзлаштирмай туриб, илмий бойликларни ярата олмайди.

Олимнинг хизматларига баҳо бера туриб, аввало, унинг илмий фаолияти у яшаган замоннинг ҳаётий манфаатлари ва талабларига қай даражада мос бўлиб тушганлигини ҳисобга олиш лозим, деб таъкидлади П. Н. Федосеев. Бу жиҳатдан ал-Хоразмийнинг ижодий мероси жуда катта илмий ва амалий аҳамияти билан бизни ҳозирги кунда ҳам қойил қолдирмоқда. Деҳқончилик, айниқса, суғориладиган деҳқончиликнинг зарур эҳтиёжлари, каналлар қазиш, ер ўлчашнинг янги методлари — булар ал-Хоразмий шуғулланган ва ўзининг математик рисолаларида жавоб қайтаришга ҳаракат қилган амалий масалаларнинг тўла бўлмаган рўйхатидир. У қуёш соатларини қўлланиш билан, астрономик асбоблар ва жадваллар яратиш, географик хариталар тузиш билан ғоят қизиқди.

Ҳозирги вақтда ал-Хоразмийнинг маънавий мероси кўпгина мамлакатларнинг мутахассислари томонидан ўрганилмоқда, СССРда ана шундай тадқиқотлар, айниқса, чуқур ва ҳар томонлама олиб борилмоқда. Ал-Хоразмий илмий ижодини ўрганишнинг халқаро характери турли мамлакатлар олимларининг халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамжиҳатликни қўллаб-қувватлаш ҳамда мустаҳкамлашга қаратилган самарали ҳамкорлигининг яхши намунасидир. Биз атоқли жаҳон олимларидан бирининг юбилейини нишонлар эканмиз, совет илмий жамоатчилиги инсонпарварлик анъаналарига, инсоният маданиятининг бутун тарихида чуқур из қолдирган тинчлик идеалларига содиқ эканлигини таъкидлаймиз.

Тантанали мажлисда ЮНЕСКО Бош директори А.-М.'Боу нутқ сўзлади. У улуғ алломанинг юбилейи бу йил бутун дунёда кенг нишонланаётганини айтди. У ал-Хоразмий Шарқнинг буюк фарзандлари билан бир қаторда турганлигини таъкидлади. Шарқнинг буюк фарзандлари сиймосида бугунги кунда ЮНЕСКО амал қилаётган қуйидаги шиор мужассам ифодасини топган: маданиятлар тинчлик ва дўстлик, ўзаро маънавий бойиш вазиятидагина ўзининг истиқболига эга бўлади.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти академик О. С. Содиқов, СССР Фанлар академияси Ҳисоблаш марказининг директори, академик А. А. Дородницин, Ўзбекистон Коммунистик партияси Хоразм область комитетининг биринчи секретари М. Худойберганов, Марказий Осиё цивилизацияларини ўрганиш совет комитетининг раиси, СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси М. С. Асимов буюк аллома асарлари жаҳон маданиятининг ривожланишига ўтказган жуда катта таъсир тўғрисида, ал-Хоразмийнинг ватани — Ўзбекистонда фан ва маданият ғоят юксалганлиги ҳақида гапирдилар.

Мажлис охирида Ўзбекистон санъат усталарининг байрам концерти бўлди.

(ТАСС-ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми сув хўжалиги системасида кўп йил самарали ишлаганлиги ва Қарши даштининг биринчи навбатини ўзлаштиришда актив иштирок этганлиги учун «Главсредазирсовхозстрой»га қарашли «Каршистрой» бошқармасининг бош инженери ўртоқ Тоир **Эргашевга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор»** фахрий унвони берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республика совет органларида кўп йил самарали ишлаганлиги учун ва туғилган кунига етмиш йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Ишлар мудирлигининг катта инспектори ўртоқ Ориф **Баҳриддиновга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган коммунал-маиший хизмат ходими»** фахрий унвони берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми республика минерал хом ашё базасини ривожлантиришдаги катта хизматлари, жамоат ҳаётида актив иштирок этганлиги учун ва туғилган кунига эллик йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон ССР геология министрининг ўринбосари ўртоқ Тўлқин **Шоёқубовни** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми кўп йил самарали ишлаганлиги ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига фан ютуқларини жорий этиш соҳасида актив иштирок этганлиги учун ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институтининг илмий секретари ўртоқ Заира Нажибовна **Якушни** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

ЧОРВАЧИЛИКНИ ИНТЕНСИВ РИВОЖЛАНТИРАЙЛИК

Ўрта Осиё, Закавказье республикалари ва Қозоғистон хўжаликларида қорамолни ўстириш ва сўқимга боқиш тажрибаси мавзуидаги Бутуниттифоқ семинари 6 сентябрь куни Самарқандда ўз ишини тамомлади. Семинарда чорвачилик хўжаликлари ва комплексларининг раҳбарлари, олимлар, қишлоқ хўжалик мутахассислари иштирок этдилар.

Семинар қатнашчилари гўштбоп чорвачиликни саноат негизига ўтказиш, илғор технологияни ва чорвачиликни юритишнинг интенсив методларини жорий этиш соҳасида тўпланган тажрибани ўртоқлашдилар, булар қорамолнинг семиришини ва гўштга топшириш вазнини оширишни, жониворларни сўқимга боқиш муддатларини қисқартиришни таъминлайди. КПСС Марказий Комитети 1982 йил май Пленумининг қарорлари, мамлакат Озиқ-овқат программасининг талаблари асосида гўшт етиштиришни янада кўпайтириш билан боғлиқ масалаларга катта эътибор берилди.

Семинар иштирокчилари Каттақўрғон, Пастдарғом хўжаликлараро сўқимга боқиш комплексларига, шунингдек Самарқанд районидаги чорвачилик комплексига бордилар. Самарқанд районидаги чорвачилик комплексида чорва молларини парвариш қилиш яхши йўлга қўйилганлиги туфайли жониворларнинг юксак маҳсулдорлигига эришилган.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ФИЗИОЛОГЛАРИ СЪЕЗДИ

Ўрта Осиёнинг экстремал ҳароратлари, дори-дармонлари таъсирига инсон ва жониворларнинг хужайралари қандай бардош беради? Ўзбекистон физиологларининг 6 сентябрь куни Тошкентда очилган учинчи республика съезди программасига мана шу проблемалар киритилган. Унинг ишида республиканинг етакчи мутахассислари билан бирга Москва, Ленинград, Киев, Петрозаводск, Новосибирск, Фрунзе, Ашхобод, мамлакатнинг бошқа шаҳарлари олимлари қатнашмоқдалар.

Докладлар ва нутқларда организмнинг иссиқлик иқлим шароитларига мослашувига хос физиологик хусусиятларни ўрганишга кўп эътибор берилмоқда. Ўтказилаётган тадқиқотлар организмнинг иссиққа чидамлилигини аниқлаш методларини ишлаб чиқиш учун зарур, мамлакат жанубидаги катта территориялар ўзлаштирилиши муносабати билан бу тадқиқотлар, айниқса, муҳимдир. Мазкур тадқиқотларнинг натижалари одамларнинг физиологик функцияларини нормал ҳолга келтиришга, уларнинг юксак иш қобилиятини сақлаб қолишга ва қишлоқ хўжалиги жониворларининг маҳсулдорлигини оширишга ёрдам беради.

Съезд қатнашчилари физиология фанини янада ривожлантириш йўлларини белгилайдилар, унинг ютуқларини амалий медицинага ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига жорий этиш масалаларини муҳокама қиладилар.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОНДА ЯПОНИЯ КУНЛАРИ

«ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ — ТИНЧЛИК ГАРОВИ»

Ўзбекистонда ўтаётган Япония кунлари маршрути Тошкентдан Самарқандга йўл олди. Меҳмонлар меъморий ёдгорликларни, янги турар жой массивларини кўздан кечирдилар, Бутуниттифоқ қоракўлчилик институтида бўлдилар. Самарқанд шаҳар ижроия комитетида суҳбат бўлиб ўтди. Шу суҳбат вақтида шаҳар меҳнаткашлари КПСС XXVI съезди белгилаб берган социал-иқтисодий ўзгартишлар программасини қандай амалга ошираётганликлари тўғрисида Япония кунлари қатнашчиларига гапириб берилди.

А. Навоий номидаги Самарқанд давлат университетида Совет — Япония дўстлигига бағишланган митинг бўлиб ўтди. Митинг иштирокчилари СССР ва Япония халқлари ўртасида ҳамжиҳатликни ривожлантиришда Япония кунлари катта аҳамиятга эга эканлиги тўғрисида гапирдилар.

Делегация раҳбари, Япония Социалистик партияси Марказий Комитетининг аъзоси, парламент депутати, Япония — Совет дўстлик жамияти правлениесининг раиси Йокояма Тосияки митингда сўзга чиқиб, бундай деди: биз республикангизда бўлиб, турли ёш ва касбдаги кишилар билан учрашиб, Ўзбекистон меҳнаткашлари тинчликни истаётганликларига ишонч ҳосил қилдик. Кўрганларимизнинг ҳаммаси — бу ерда ўтмишнинг маданий мероси ниҳоятда эҳтиёт қилинаётганлиги, одамларнинг меҳмондўстлиги ва меҳрибонлиги, улар истиқболга комил ишонч билан қараётганликлари бизни ғоят қойил қолдирмоқда. Совет кишилари ядро уруши хавфининг олдини олиш учун қатъий курашаётганликларининг гувоҳи бўлдик. Япониянинг ядро ҳалокатини бошидан кечирган оддий кишилари ҳам тинчликни истайдилар. Биз ер юзида тинчлик бўлиши учун ҳамма ишни қилишимиз лозим. Тинчликнинг гарови — халқлар дўстлигидадир.

Самарқандликлар Япония фольклор ансамблининг концертини самимий кутиб олдилар, меҳмонлар Самарқанддан Бухорога жўнаб кетдилар. (ЎзТАГ).

ОЛИС ДАВРЛАРНИНГ СИРЛАРИ САРИ

САМАРҚАНД, 6 сентябрь. (ЎзТАГ). Бугун бу ерда Ўрта Осиё ва Яқин Шарқ археологиясига бағишланган Совет — Америка симпозиуми очилди. Симпозиум Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатлари тарихчиларининг илмий алоқалари программасига мувофиқ ўтказилмоқда.

Осиё қитъасининг энг қадимги тарихи муҳим проблемалари — давлатларнинг бунёдга келиши, шаҳар эрта цивилизацияларининг шаклланиш йўллари, қадимги деҳқончилик жамоалари моддий маданияти ва социал тузумининг ривожланиш қонуниятлари муҳокама қилинмоқда. Совет ва Америка олимлари олиб борган кўп йиллик қазишмалар чоғида олинган кўпдан-кўп археологик материаллар муҳокамага негиз қилиб олинган.

Совет ва Америка археологлари иккинчи марта шундай учрашув ўтказмоқдалар. Биринчи қўшма симпозиум бундан икки йил аввал Бостон шаҳрида ўтказилиб, олимларнинг ўзлари айтишларича, икки томонлама ҳамкорликни ривожлантиришда ғоятда фойдали бўлган эди.

СССР ЭЛЧИХОНАСИНИНГ НОТАСИ

ВАШИНГТОН, 6 сентябрь. (ТАСС). СССРнинг АҚШдаги элчихонаси 5 сентябрь куни АҚШ давлат департаментига қуйидаги мазмунда нота топширди:

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг элчихонаси АҚШ давлат департаментининг эътиборини қуйидагиларга қаратади.

4 сентябрь куни эрталаб соат 9 дан 50 минут ўтганда 400 кишидан ортиқ ҳаддидан ошган безорилар оломони СССРнинг БМТ ҳузуридаги доимий вакилининг Гленковдаги қароргоҳи қулфини суғуриб ва дарвозасини бузиб, қароргоҳ территориясига бостириб кирди ва у ерда Советларга қарши маш-маша бошлади. «Русларни ўлдиринглар» сўзлари ёзилган плакатларни кўтариб олган газандалар бейсболь таёқлари билан қуролланган эдилар. Шу ерда ҳозир бўлган ҳамда бошқа вазифалар билан бир қаторда ажнабий миссиялар ходимлари ва мол-мулки хавфсизлигини таъминлаш вазифасини ҳам бажариши лозим бўлган полиция СССР элчихонаси давлат департаментига мурожаат қилгунча, шу бошбошдоқликнинг олдини олиш учун ҳеч қандай чора кўрмади.

СССРнинг БМТ ҳузуридаги доимий вакили қароргоҳига қилинган мана шу газандаларча ҳуруж халқаро ҳуқуқнинг ҳамма нормаларини ва давлатлараро муносабатлар практикасини, айниқса, дипломатия миссиялари ва ваколатхоналарининг даҳлсизлигига, дипломатик иммунитетга ва имтиёзларга тааллуқли тартиб-қоидаларни қўпол равишда бузишдир.

СССР элчихонаси АҚШда Советларга қарши жазава авж олдириб юборилганлиги сабабли бу ердаги совет муассасаларининг хавфсизлигини таъминлаш юзасидан қўшимча чоралар кўриш тўғрисидаги масалани бундан аввалроқ давлат департаменти олдига қўйиганидан кейин мана шу террорчилик ҳаракатига йўл қўйилганлиги факти эътиборни ўзига тортади. Шу сабабли маҳаллий маъмурлар ва полициянинг бу ҳолатда бекор қараб туришини террорчи унсурларга очиқдан-очиқ йўл қўйиб беришдан бошқа нарса эмас, дебгина баҳолаш мумкин. Америка қонунларига хилоф равишда иш тутилиб, шу ҳуруж қатнашчиларидан бирон киши қамоққа олинмаганлиги ҳам мана шундан далолат беради.

Элчихона давлат департаментига кескин норозилик изҳор этади, шу маккорона ҳаракат қатнашчилари жазоланишини ва ниҳоят АҚШдаги совет муассасаларининг, гражданларининг ва СССР мол-мулкининг хавфсизлигини таъминлаш юзасидан сўзда эмас, балки амалда таъсирчан чоралар кўрилишини талаб қилади. Элчихона мазкур ҳуруж натижасида СССРнинг мол-мулкига етказилган зарар учун товон тўлашни давлат департаментидан талаб қилиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолади.

ПОКИСТОН МИЛИТАРЛАШТИРИЛАЁТГАНЛИГИ ҚОРАЛАНМОҚДА

Умумҳиндистон конгресси комитетининг бош секретари Ражив Ганди Қўшма Штатлар Покистонга кенг кўламда қурол-яроғ етказиб бераётганлигини кескин қоралади. У Кота шаҳрида (Ражастан штати) сўзга чиқиб, Покистон бир неча бор Америка қуролидан Ҳиндистонга қарши фойдаланганлигини уқтириб ўтди.

Ражив Ганди ҳинд халқини Ғарб давлатлари Ҳиндистоннинг ички ишларига аралашиши хавфи кучайиб бораётган бир шароитда бирликни мустаҳкамлашга даъват этди.

(ТАСС).

ТУПРОҚ УНУМДОРЛИГИНИ ОШИРАЙЛИК

АНДИЖОН, 6 сентябрь. (ЎзТАГ). Бугун «Ўрта Осиё пахтачилик зонасидаги суғориладиган ерларнинг унумдорлигини ошириш» масаласига бағишланган илмий-ишлаб чиқариш конференцияси иш бошлади. Конференция ишида Ўрта Осиё республикаларидан, шунингдек Москва, Ленинград, Олмаотадан келган олимлар, агросаноат бирлашмаларининг раҳбарлари, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги мутахассислари қатнашмоқдалар.

Конференция иштирокчилари ҳар бир гектар ернинг унумдорлигини янада ошириш, техника экинлари етиштиришнинг индустриал технологиясини такомиллаштириш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилмоқдалар. Улар илмий ечимларни қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига жорий этиш тажрибасини ўртоқлашадилар, ғўза парваришининг илғор усуллари билан танишадилар.

Конференцияда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Е. А. Айтмуротов нутқ сўзлади.

Бузилмас қардошлик йилномаси

6 сентябрь куни Тошкентдаги СССР Халқлари дўстлиги музейида очилган виставка «Тошкент — тинчлик ва дўстлик шаҳри» деб аталади. У шаҳарнинг 2000 йиллигига бағишланди.

Беш юздан кўп экспонати — ҳужжатлари, фотосуратлари, репродукциялари бўлган экспозиция шаҳарнинг тарихи тўғрисида, Тошкент меҳнаткашлари улуғ рус халқи ва мамлакатимизнинг бошқа халқлари билан ҳар томонлама алоқада бўлиб келганлиги ва шу алоқаларнинг ривожланиши тўғрисида ҳикоя қилади. Экспонатлар тошкентликлар Советлар мамлакатининг кўпгина халқлари вакиллари билан бирга контрреволюцияга қарши курашганликларини, биринчи беш йилликларда завод ва фабрикалар қурганликларини, сўнгра Улуғ Ватан уруши йилларида душман устидан ғалабага замин яратганликларини намойиш этади.

Виставканинг махсус бўлими зилзила вайрон қилган Тошкентни тиклаш қаҳрамонона эпопеясига бағишланган.

Виставкани очишда партия, уруш ва меҳнат ветеранлари, шаҳар партия, совет ташкилотлари, меҳнат коллективларининг вакиллари, Ўзбекистон пойтахтида таълим олаётган чет эллик студентлар қатнашдилар. (ЎзТАГ).

ВЕНЕРАГА БОРИШ ЙЎЛИДА

ОЛИС КОСМИК АЛОҚА МАРКАЗИ, 5 сентябрь. (ТАСС). Иккита совет автомат станцияси — «Венера-15» ва «Венера-16»нинг Венера планетаси сари учиши тўрт ойдан бери давом этмоқда.

Станциялар билан мунтазам равишда радио алоқа сеанслари ўтказилмоқда, шу сеанслар вақтида ҳаракат траекторияларини параметрлари ўлчаб кўрилмоқда, станциялар ичидаги системаларнинг иши назорат қилинмоқда, Ерга телеметрик ва илмий информация юборилмоқда.

Учиш давомида планеталараро муҳитда ер магнитосфераси таъсиридан холи бўлган қуёш космик нурларининг оқимлари хоссаларини ўрганиш давом эттирилмоқда.

Венера планетаси сари учишлар трассаларидаги бундай экспериментлар 1965 йилдаёқ «Венера-2» планеталараро автомат станцияси ёрдамида бошланган эди. Қуёш активлигининг ҳозирги 11-ёзги цикли пасайиши пайтида олинган ўлчовларнинг натижаларидан қуёшдаги ва планеталараро муҳитдаги жараёнлар физикасини ўрганиш учун фойдаланилади.

5 сентябргача «Венера-15» станцияси Ердан 36,2 миллион километр, «Венера-16» станцияси эса 35,5 миллион километр олислашди.

Телеметрик ахборот маълумотларига кўра станциялар ичидаги системалар нормал ишлаб турибди. Уларнинг учиши ҳисоблаб қўйилганига яқин траекториялар бўйлаб давом этмоқда.

Планеталараро трассалардан олинаётган информация ишлаб чиқилмоқда ва ўрганилмоқда.

МУҲАММАД АЛ-ХОРАЗМИЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 1200 ЙИЛЛИГИГА

783 ОЛАМ ИЧРА ОЛАМ ЯРАТГАН ОЛИМ 1983

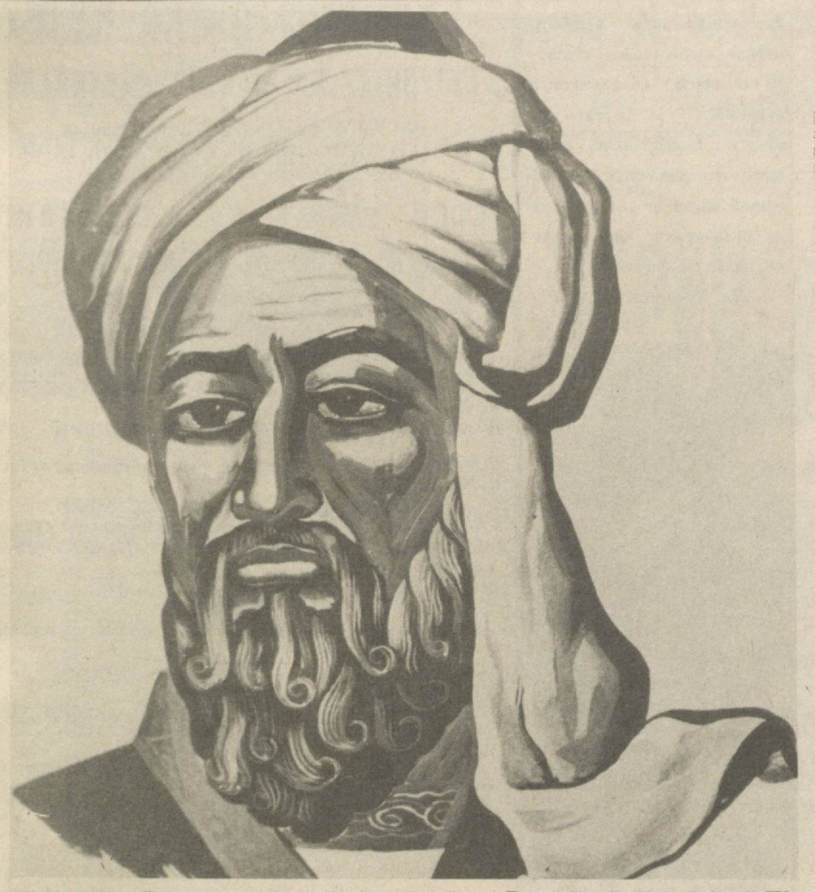

БУЮК МУТАФАККИР

Жаҳон фани Абу Абдулло Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмийни фан классиклари қаторида тан олган. Ал-Хоразмийнинг асарлари мана ўн икки асрдирки, Шарқ тилларида маълум ва машҳур. Кейинги тўққиз аср давомида эса Европа тилларида ҳам нашр этиб келинади. Унинг ижоди ҳақида жуда кўп ажойиб гаплар айтилган. Аммо, улуғ ватандошимизнинг шахсий ҳаёти ҳақида маълумот жуда кам.

Алгебра сўзи ҳаммага таниш. Бу фан бутун дунёда барча мактабларда асрлар бўйи ўқитилиб келинади. Унинг кашф этилишида ал-Хоразмийнинг ўрни ва роли ҳам умуман маълум. Лекин мана ўн икки асрдирки, буюк олимнинг илмий ижодига бўлган қизиқиш борган сари ошиб бормоқда. Ҳозирги замон фан-техника революциясининг асосий тармоқларидан бири бўлган кибернетиканинг замин тушунчаларидан алгоритм ал-Хоразмий сўзининг лотинча талаффузидир. Бу ҳолнинг ўзиёқ ал-Хоразмий илмий меросини ўрганишни янада актуаллаштирмоқда.

Абу Абдулло Муҳаммад ибн Мусо 783 йилда Хоразмда туғилган. IX аср бошларида машҳур олим бўлиб танилгач, Бағдоддаги «Байтул ҳикма»га чақирилади. Ал-Хоразмийнинг Бағдодга бориши тасодифий эмас. Ўрта Осиё қадимги цивилизация марказларидан бўлган. Масалан, Хоразмда бундан уч ярим минг йиллар илгари шаҳарлар, астрономик кузатишлар, суғориш системалари, йил ҳисоби мавжуд бўлган. Аммо VII—VIII асрларда ҳар хил урушлар натижасида бу ерда маданият таназзулга учраган.

712 йили Хоразм араб халифалигига тобе бўлди. Бағдодда яшаган халифа Хорун ар-Рашиднинг ўғли Маъмун Хуросон давлатига ноиблик қилади. Маъмун халифа лавозимига тайинлангандан кейин, у халифаликнинг маркази қилиб Марв шаҳрини танлайди. Ана шу ерда Ўрта Осиёнинг олимлари «Маъмун академияси» деб ном олган илмий марказга чақириладилар. Уларнинг орасида ал-Хоразмий ҳам бор эди. Сўнгра Маъмун халифалик марказини яна Бағдодга кўчиради ва ўзи билан бирга ўрта осиёлик олимларни ҳам олиб кетади. Илмий асарларда айтилишича, Бағдодда хоразмлик, сўғдлик, фарғоналикларнинг маҳаллалари бўлган. Маъмун Бағдодда ташкил қилган «Байтул ҳикма» Хоразмда (Марвда) ташкил этилган академиянинг давоми деса хато бўлмайди. Бағдоддаги бу илмий марказда ал-Хоразмий билан бир вақтда Яҳё Манс[у]р, Аҳмад Фарғоний, Холид Марварудий, Аббос Жавҳарий, Аҳмад Марвозий каби Ўрта Осиё олимлари ишлашган. Ал-Хоразмий илмий ғояларини шу мактабдан етишиб чиққан машҳур араб файласуфи ал-Киндий давом эттирди.

Уйғониш даврида Европа мамлакатларида лотин тили илмий тил ҳисоблангапидек, ўрта асрлар Шарқ мамлакатларида илмий рисолалар араб тилида ёзилган. Бу «араб» фанининг классик даври IX—XV асрлардир. Бу даврнинг бошида Хоразмий, ўрталарида Хўжандий, Ибн Сино, Берунийлар фаол қатнашган бўлишса, унинг охирини Улуғбек мактаби ўз кашфиётлари билан бойитди. Ўрта асрлар фанини, жумладан математикасини буларсиз тасаввур қилиш мумкин эмас. Шу даврда жаҳон математика фани тарихида жуда катта силжиш юз берди.

Хоразмий кашфиётининг бахтли тақдири аён. Фан ва техникада ампер, ватт, менделеиум, рентген каби терминлар қаторида алгоритм тушунчаси ҳам мустаҳкам ўрин олди.

Аллома ислом дини ривож топаётган даврда яшаган ва ишлаган. Аммо буюк олимнинг олам сирларини билишга интилиши, кундалик ҳаётда ечилмай келаётган масалаларни ечишда халқ оммасига яқиндан ёрдам бериши, назария билан практикани боғлаб бориши дунёга умуман материалистик қараганлигидан далолат беради. У ўз даврида диний-идеалистик дунёқараш ҳукмронлигига қарамай, табиий-илмий фаолияти билан илғор ижтимоий-фалсафий тафаккурга йўл очди.

ЎТМИШДА ВА ҲОЗИР

ШУНИСИ ажабланарлики, ўн икки аср илгари ал-Хоразмий томонидан яратилган илмий усуллар ва ғоялар ҳозирги кунда, фан-техника революцияси даврида ҳам янги фанлар сифатида ривож топмоқда. Ал-Хоразмий кашф этган алгебрани Абу Райҳон Беруний ва Умар Ҳайём, ал-Коший ва Виет, Тарталья ва Кардано, Лейбниц ва Ньютон, Лобачевский ва Ковалевская такомиллаштирдилар.

Айниқса пролетариатнинг буюк доҳийлари К. Маркс, Ф. Энгельс ва В. И. Ленин алгебрага юксак баҳо берганликларини мароқ билан тилга оламиз. Ҳозир алгебранинг бир қанча тармоқлари пайдо бўлди. Улар олий алгебра, тензорлар алгебраси, гомологик алгебра, топологик алгебра, майдонлар алгебраси, мантиқ алгебраси ва бошқалардир. Совет олимларидан А. И. Мальцев, Н. Г. Чеботарев, Д. А. Граве, О. Ю. Шмидт, А. Г. Курош, Т. А. Саримсоқов, Ж. Ҳ. Ҳожиев, Ш. А. Аюпов ва бошқалар ўз ижодлари билан бу фанни бойитдилар ва ривожлантирмоқдалар.

Кўпгина математик, табиий ва техникавий фанлар алгебра қонун-қоидаларига таянади. Академик В. М. Глушков ўзи ихтиро этган алгебраик муносабатларни кибернетикага моҳирлик билан татбиқ этди.

Кибернетиканинг мантиқий асоси алгоритмлар назарияси эканлиги маълум. Энди алгоритмнинг ҳозирги мавқеидан бошлаб тарихга бироз саёҳат қилишни лозим топдик.

Ҳозирги замонда халқ хўжалиги тармоқларини бошқариш вазифасини миллионлаб ахборот ва рақамларни қабул қилиб олиб, уларни сақлаш ва қайта ишлашсиз бажариш мумкин эмас. Айниқса космонавтика, энергетика, транспорт, саноатда у яққол кўзга ташланади. Бу ишда электрон-ҳисоблаш машиналари одамга кўмакдошдир. Инсон машинага мана бу иқтисодий ёки илмий масалани бажаргин, деса у тушунмайди. Асримизнинг ўрталарида кибернетиканинг яратилиши туфайли инсон сунъий тиллар орқали электрон-ҳисоблаш машиналари билан мулоқотда бўла бошлади. Масала шартлари электрон-ҳисоблаш машиналарига алгоритмик тил ёрдамида «тушунтирилгач», у тез фурсатда ҳожатни чиқарадиган бўлди. Алгол, Фортран, Ляпас, альфа-тил каби уч юздан ортиқ алгоритмик тил мавжуд.

Алгоритм деб бирор-бир типга тегишли ҳамма масалаларни ечишда ишлатиладиган операциялар системасининг маълум тартибда бажарилиши ҳақидаги аниқ қоидага айтилади. Бу таъриф Хоразмийнинг арифметик процесслар ҳақидаги алгоритмик қоидаларини ўз ичига олади. Ўн рақамли саноқ системасида бажариладиган тўрт амалнинг ҳар бири ҳақидаги қоида оддий алгоритмлардан бўлиб, Хоразмий томонидан таърифланган. Шунинг учун ҳам алгоритм сўзи ал-Хоразмий номи билан боғлиқ. XII асрнинг бошларида «Ал-Хоразмий» ибораси лотин тилида «Алгоризми» деб талаффуз этилди. Орадан бир неча аср ўтгандан кейин охирги «и» ҳарфи тушиб қолиб «алгоризм», сўнгра «алгоритм» деб талаффуз қилинадиган бўлди. Ҳозир электрон-ҳисоблаш машиналари алгоритм йўли билан масалаларни ечиб беради. Алгоритмни шу муносабат билан қоида, план, буйруқ, усул, башорат қилиш тушунчаларининг маълум маънода синоними деб тасаввур қилиш мумкин.

Кейинги йигирма йил ичида СССР Фан ва техника давлат комитети ҳузурида СССР алгоритмлар давлат фонди яратилди. Бу эса бебаҳо хазинадир. Фан-техника тараққиётини тезлаштиришда ундан самарали фойдаланиш шу куннинг муҳим вазифаларидан биридир. Алгоритмлар хазинасини бойитишда А. Н. Колмогоров. А. А. Дородницин, А. И. Канторович, В. Қ. Қобулов каби олимлар ўзларининг самарали ҳиссаларини қўшмоқдалар. Халқ хўжалигида кибернетикани қўлланиш истиқболи порлоқ. Жумладан соғлиқни сақлашда диагностика ва даволаш ишларини алгоритмлаштириш келгусида медицинани аниқ фанлар қаторига олиб чиқади.

Техник, илмий ва ҳатто бадиий адабиётни бир тилдан иккинчи тилга таржима қилиш келгусида алгоритм орқали электрон-ҳисоблаш машиналарига қисман топширилса ажаб эмас. Кейинги йилларда шахмат санъатини ривожлантириш мақсадида мамлакатлараро машина шахмат ўйини ўтказила бошланди. Бу ерда шахмат санъатининг фан-техника санъатига айланиши шундан иборатки, қайси мамлакат зўрроқ алгоритм тузса, ўша мамлакат ютиб чиқади. Эндиликда илмий-тадқиқот ишларининг ўзини ҳам алгоритмлаш проблемаси туғилди. Масалан илмий-мантиқий кашфиётларнинг маълум қисми шу вақтгача эмпирик, тусмол қилиш йўли билан бунёдга келган. Келгусида кашф қилинадиган илмий қонун-қоидаларни алгоритмлаштириш воситаси билан топиш мумкин эмасмикин?

Алгоритмга яна бир вазифа юкланмоқда. Йигирманчи асрнинг бошларидан бери аниқ фан ҳисобланган математиканинг заминида парадокс деб аталувчи зиддиятлар борлиги сезила бошлади. Бундай парадокслардан қутилиш фаннинг муҳим вазифасидир. Математиканинг бир қанча назарий соҳалари бу масалани ҳал қила олмади. Жаҳон олимлари математикани бундай парадокслардан озод қилишда эндиликда алгоритмлар назариясига умид қилмоқдалар.

Халқ хўжалигини ривожлантиришда фан-техника тараққиёти зўр восита ҳисобланади. Фан-техника революцияси ютуқларини ривожланган социализм афзалликлари билан узвий равишда мужассам этиб бориш ҳозирги замоннинг актуал проблемаларидан биридир. Ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш вазифаси бошқариш назария ва практикасини янада мукаммаллаштиришни тақозо қилмоқда. Кибернетика ва алгоритмлаш эса бунга кўмакдошдир.

ОЛИМЛАР ТАЪРИФИДА

* Араб рақамлари деб аталувчи 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 рақамлари кашф этилишининг ажойиблиги шундаки, улардан фойдаланиб ва ноль ёрдамида энг катта сонларни ёзиш ва жойларни аниқ кўрсатиш Европага X ёки XI асрларда... кириб келган.

Карл МАРКС.

* Хоразмий давридан бошлаб алгебрани математиканинг алоҳида қисми деб қараш мумкин.

О. Ю. ШМИДТ,
СССР Фанлар академиясининг академиги.

* Ўрта асрларда алгоритм деб ўн хонали ҳисоблаш системаси бўйича арифметик тўрт амалнинг ҳар бири бажариладиган қоидага айтилар эди. IX асрда бундай қоидалар ўзбек математиги Хоразмий (арабча ал-Хоразмий) томонидан берилган. Бундай қоидаларнинг мажмуаси Европада унинг номи билан «алгоризм» деб аталган, сўнгра... бу ном алгоритмга айлантирилган.

А. Н. КОЛМОГОРОВ,
СССР Фанлар академиясининг академиги.

* Йигирманчи аср инсониятга фан ва техника соҳасида бир қанча йирик ютуқларни олиб келди: радио, овозли кино, телевидение, атом энергияси, космик парвозлар, электрон-ҳисоблаш машиналари — буларнинг ҳаммаси ҳар бир кишига таниш. Кибернетика, вирусология, генетиканинг машҳурлиги, албатта, улардан кам эмас. Лекин XX аср фанининг юксак ғалабаларидан бири алгоритмлар назарияси эканлигини кўп одамлар билмайди. Бу — янги математик фан бўлиб, электрон-ҳисоблаш машиналари назарияси, программалаш назарияси ва практикаси усиз ҳеч нарса қилолмайди. Математик мантиқ ва кибернетика унга тобедир. Шу билан бирга алгоритмлар назарияси алоҳида фан бўлиб, барча фанларга хизмат қилишга тайёр.

Н. А. КРИНИЦКИЙ,
профессор.

* Хоразмийнинг асарлари Ғарбда кўп вақт арифметика соҳасидаги янги кашфиётларнинг манбаи бўлди. Шунинг учун ҳам Хоразмий номи Европада абадийлашиб қолган.

П. ТАННЕРИ,
француз олими.

* Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий... ўрта асрларда етишган ўзбек маданияти классиги, ўзбек фанини яратган энг буюк олимлардандир. Ал-Хоразмий ўз асарлари билан Шарқ ва кейинроқ Европа алгебрасига асос солган.

С. П. ТОЛСТОВ,
СССР фанлар академиясининг мухбир аъзоси.

* Ал-Хоразмийнинг асосий хизмати шундан иборатки, авваллари ҳар бир алоҳида конкрет масалани ечишда ўзига хос ечиш усули қидирилган бўлса, бу аллома абстракциядан фойдаланиб, умумий қоидани кашф этади.

Т. Н. ҚОРИ-НИЁЗИЙ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги.

Алгебра кашфиётчиси

Қадимги фанлардан бири математикадир. Унинг кўп тармоқлари инсон тафаккури тарихий ривожининг ҳар хил даврларида бунёдга келган. Математиканинг классик соҳаларидан бири алгебра бўлиб, дастлабки алгебраик тасаввурлар математика пайдо бўлганидан бошлаб маълум. Лекин улар эмпирик характерда эди, ҳали умумий қонун, бинобарин, масалаларни ечиш усуллари назарияси йўқ эди.

Хоразмий ўзидан илгари ўтган деярли ҳамма математикларнинг кашфиётларини ўрганган экан, унинг математикаси қадимги математик ғояларнинг йиғиндиси деган хулоса чиқармаслик керак. Алломанинг кашфиётлари улардан тубдан фарқ қилади, чунки алжабр операцияси илгари ҳеч кимда учрамаган. Иррационал сонлар ҳақидаги тушунча Хоразмийда биринчи бор берилди! Математика тарихида схоластик муносабатларга қарама-қарши ўлароқ назария билан практика биргаликда олиб борилди. Мантиқ усули ривожлантирилди. Ҳисоблаш математикаси тубдан ўзгартирилди. Тенгламалар ҳақидаги тушунчалар алоҳида фан даражасига кўтарилди — алгебра фани кашф этилди! Янги геометрик кашфиётлар яратилди. Геометрик муносабатлар билан алгебраик муносабатлар орасидаги боғланиш кашф этилди. Ҳозирги замон математик мантиқ ва кибернетика фанларининг муҳим қисми бўлган алгоритмлар назариясида асосий роль ўйнайдиган тушунчалардан бири — алгоритм тушунчаси яратилди.

«Алгебра» сўзи Хоразмийнинг «Ал-жабр ва ал-муқобала ҳисоби ҳақида қисқача китоб» рисоласи номининг биринчи қисмидан — «Алжабр» сўзидан келиб чиқди. Бу сўз Европада «алгебра» деб юритиладиган бўлди. Шундай қилиб, Хоразмий яратган «алжабр» ёки «алгебра» терминининг ўзи дунёда ўн икки асрдан бери тенгламалар ҳақидаги фаннинг номи сифатида ишлатилади.

«Алжабр ва алмуқобала» терминларининг маъноси ҳақида икки оғиз сўз. Тенгламалардаги ҳадлар илдизларни, уларнинг квадратларини ва ўзгармас сонларни ўз ичига олиши табиий. Тенглама тузилганда ҳадларнинг мусбат ва манфий ишоралари бир неча марта учраши мумкин. Алжабр процесси ҳадларнинг манфий ишораларидан қутилишдан иборат бўлиб, мусбат ишораларни тиклаш демакдир. Ўхшаш ҳадларнинг ихчамланиши алмуқобала дейилади. Хоразмий шундай йўл билан тенгламаларни тузган.

Квадрат тенгламалар анализ ва синтез қилиниб, уларни ечиш усулларини топиш вазифаси кўндаланг бўлди. Хоразмий бу вазифани ҳам моҳирлик билан бажарди. Квадрат тенгламаларнинг ҳалларини топди. Квадрат тенгламани ечишдан иборат мазмуннинг икки шаклини — геометрик ва алгебраик кўринишларни кашф этди. Алгебраик тенгламани ечиш маълум билан номаълум ҳадлардан иборат қарама-қаршиликлар зиддиятининг ечилишидир. Дарҳақиқат, қарама-қаршиликлар бўлмаса, ёки уларнинг бирлиги бўлмаса тенглама бўлмайди.

Ал-Хоразмийнинг асосий хизмати шундан иборатки, у квадрат тенгламаларнинг учраши мумкин бўлган чексиз кўп хилларини чекли турларга келтирган ва ҳар бир турнинг ечиш усулини кашф этган. Бутун жаҳон ўқувчилари аслида ал-Хоразмий кўрсатган усулдан фойдаланадилар. Бу усул мантиқий камолотга етган бўлиб, ниҳоятда гўзал фикрлаш фазилатига эгадир.

Хоразмийнинг «Ҳинд арифметикаси ҳақида китоб» («Ҳисоб ал-ҳинд») рисоласи ҳам фан тарихида муҳим роль ўйнади. Асар ўнлик система рақамлари (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) билан ҳисоблашга бағишланган. Ҳиндистонда кашф этилган бу рақамларни у соддалаштирди, камчиликларни тўлдирди, нуқсонсиз қоида даражасига кўтарди ва биринчи бор уни араб тилида баён этди. Ўнлик системасининг кашф этилиши саноқ системасида чинакам революция бўлди. Ал-Хоразмий арифметикасининг алгоритмлари бўлган қўшиш, айириш, кўпайтириш ва бўлиш қоидаларини яратган. Ҳисоблаш ишларида Хоразмий тарғиб қилган ўнлик саноқ системаси абака ҳисоби ва Рим саноқ системасини математикадан сиқиб чиқарди.

ТУГАНМАС ХАЗИНА

Фан, унинг турли тармоқларини яратиш ва ривожлантиришда жаҳондаги кўп халқлар ва турли миллат олимлари иштирок этганлар, бундан кейин ҳам шундай бўлаверади. Бутун жаҳон тан оладики, геометрияни Евклид кашф этган, ноевклид геометрияни Лобачевский яратган, химиянинг асосий назарияси бўлган даврий системани Менделеев, нисбийлик назариясини Эйнштейн, алгебрани тенгламалар назарияси сифатида ал-Хоразмий кашф этган.

Хоразмий яшаган давр Марказий ва Ғарбий Европадаги Уйғониш давригача бўлган «қоронғу тун»га тўғри келади. Уйғониш даврига ўтиш арафасида Европадаги биринчи математиклар Аделард Бата, Роберт Честер, Леонардо де Пизе фан оламида кўрина бошлади. Уларнинг зиммасига шу даврга қўлга киритилган математик ютуқларни ўрганиш ва ривожлантириш вазифаси тушди, араб тилида ёзилган асарларни лотин тилига таржима қила бошладилар. Бундай асарлар орасида Европа математикларига бевосита ва жиддий таъсир қилганлари Хоразмий, Фарғоний ва Ибн Сино рисолаларидир. Европа олимлари сўнгра оригинал асарлар ярата бошладилар. Математика жадал ривожлана бошлади. Аммо, ал-Хоразмийнинг ўз ватанида илм-фаннинг ривожланиши Улуғбекдан кейин сўнди.

Маълумки, Ўрта Осиё кўпгина олимлар ва фозиллар ватани. Муҳаммад ал-Хоразмий, ундан сўнг яшаган ва ижод қилган олимлар — Аҳмад Фарғоний, Аҳмад Марвозий (IX аср), Абу Наср Форобий, Ҳамид Хўжандий (X аср), Маҳмуд Қошғарий, Абу Наср Мансур, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино, Ҳасан Насавий (XI аср), Маҳмуд Чағминий, Шамсиддин Самарқандий (XIII аср), Улуғбек, Ғиёсиддин Коший, Қозизода Румий, Али Қушчи (XV аср)лар математика, астрономия, геодезия, география, минералогия, химия, медицина, фармакогнозия, тарих, мантиқ, лингвистика, философия ҳамда бошқа фанларнинг ривожланишига ўз ҳиссаларини қўшганлар.

1449 йили Мирзо Улуғбек феодал қора гуруҳлар томонидан ваҳшийларча ўлдирилганидан сўнг Ўрта Осиёда илм-фан таназзулга учради. Мактабларда ва мадрасаларда схоластик, диний таълим ҳукмронлиги оша бошлади. Ўлкада етишиб чиққан алломаларнинг табиий фанлар соҳасидаги ютуқлари Европада ривожлантирила бошлаган бўлсада, бу олимлар ўз ватанида эсдан чиқариб юборилди.

Фақат орадан бир неча аср ўтганидан сўнг илғор рус маданияти таъсири натижасида Ўрта Осиёда илм-фан куртаклари ривож топа бошлади. Чоризмнинг мустамлакачилик сиёсатига қарамай, атоқли саёҳатчилар ва табиатшунослар ўлкада маърифат тарқатишди. Н. А. Северцов, А. П. Федченко, П. П. Семёнов-Тяньшанский, Н. М. Пржевальский, И. В. Мушкетов ва бошқалар ўз меҳнатларини Ўрта Осиё табиатини ўрганишга сарфладилар, илмий тўгараклар ташкил қилдилар.

Ўлкамизда том маънодаги фан фақат Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин жадал ривожлана бошлади. Ҳозир Ўзбекистон кўҳна Шарқнинг йирик илм-фан машъалига айланди. Бошқа фанлар қаторида математика, кибернетика катта ютуқларга эришмоқда, алгоритмлаштириш назарияси ва практикаси равнақ топмоқда. Бир қатор илмий муассасаларда, жумладан «Кибернетика» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида олиб борилаётган амалий ва назарий ишлар фикримизнинг ёрқин далилидир.

Фан тармоқларидан бири —фан тарихидир. Ҳозирги даврда яшар эканмиз, «ҳозир»нинг мундарижаси ўтган замон билан келажак замон учрашган дақиқалардан иборатдир. Фан тарихи фаннинг келажаги учун йўл-йўриқ заминидир.

Фақат Совет ҳокимияти йилларидагина Ўзбекистонда ал-Хоразмий асарлари чуқур ўрганила бошланди, асарлари нашр этилди. Бир сўз билан айтганда, ўрта асрларнинг буюк математиги ал-Хоразмий ўз ватанида қайтадан туғилди.

И. Ю. Крачковский, Т. Н. Қори-Ниёзий, И. М. Мўминов, А. П. Юшкевич, С. Ҳ. Сирожиддинов, В. Қ. Қобулов, А. П. Ершов, Б. А. Розенфельд, М. А. Салье, Г. П. Матвиевская, В. А. Успенский, Ҳ. Ҳ. Ҳасанов, А. Аҳмедов, Ю. Х. Копелевич, Э. Аҳмедов ва бошқалар хоразмийшуносликка ўзларининг маълум ҳиссаларини қўшдилар ва қўшмоқдалар. Хоразмийшунослик йил сайин ривожланмоқда.

АСРЛАР ВА АСАРЛАР

1. «Ал-жабр ва ал-муқобала ҳисоби ҳақида қисқача китоб». Бу асарнинг 1342 йили кўчирилган араб тилидаги асл нусхаси Оксфорд университети кутубхонасида сақланмоқда. Асар лотин тилига 1145 йили таржима қилинган. 1831 йили Лондонда, 1838 йили Парижда, 1915 йили Нью-Йоркда, 1917 йили Хейделбергда, 1932 йили Берлинда, 1939 йили Қоҳирада нашр этилган. 1964 ва 1983 йиллари Тошкентда нашр этилди.

2. «Ҳинд ҳисоби бўйича китоб». Бу асар XII асрнинг биринчи ярмида лотин тилига таржима қилинган. Асар 1135, 1143, 1153, 1163, 1168, 1265, 1300, 1857, 1859, 1889, 1898, 1954, 1964, 1975 йиллари Мадрид, Рим, Вена, Мюнхен ва Парижда эълон қилинган. 1964 ва 1983 йиллари Тошкентда нашр этилди.

3. «Астрономик зиж». XI—XII асрларда лотин тилига таржима қилинган. Асарнинг нусхалари Англия, Франция, Испания кутубхоналарида сақланмоқда. 1914, 1962 ва 1967 йиллари Европа мамлакатларида нашр этилган. 1983 йили Тошкентда чоп этилди.

4. «Ер сурати ҳақида китоб». Асар Францияда сақланади. 1879, 1882, 1895, 1915, 1916, 1919, 1926, 1968 йиллари Вена, Рим, Лейпциг, Бонн, Будапешт ва бошқа шаҳарларда чоп этилган. 1983 йили Тошкентда нашр этилди.

Бундан ташқари ал-Хоразмийнинг «Астурлоб қуриш ҳақида китоб», «Астурлоб билан амал қилиш», «Қуёш соатлари ҳақида китоб», «Яҳудийлар эралари ва байрамларини аниқлаш ҳақида рисола», «Тарих китоби» маълум.

Назария билан амалиёт бирлиги

Назария жамият практикасининг талаблари ва эҳтиёжлари асосида пайдо бўлади. Лекин ҳар қандай назариянинг ҳақлигини, объектив жараёнларни тўғри инъикос этишини фақатгина практика тасдиқлайди ёки рад этиб, улоқтириб ташлайди.

Ал-Хоразмий ўзи бу ҳақда шундай дейди: «Мен арифметиканинг оддий ва мураккаб масалаларини ўз ичига олувчи «Ал-жабр ва ал-муқобала ҳисоби ҳақида қисқача китоб»ни таклиф қилдим, чунки мерос тақсим қилишда, васиятнома тузишда, мол тақсимлашда ва адлия ишларида, савдода ва ҳар қандай битимларда, шунингдек, ер ўлчашда, каналлар ўтказишда, инженерлик ва бошқа шунга ўхшаш турлича ишларда кишилар учун бу зарурдир». Бу амалий талабларга жавобан алгебрани кашф этиш, математиканинг бошқа масалаларини ҳал қилиш ал-Хоразмий зиммасига тушди.

Алломанинг асарлари назария амалий ишлар билан узвий боғланган ўрта асрлар математикасининг ажойиб намунасидир. Ҳаётда табиий кучлар билан курашда инсонга кўмаклашиш, унинг оғирини енгил қилиш Хоразмий рисолаларининг асосий мақсадидир. Унинг «арифметикаси» ва «алгебраси» ҳаммага бирдек қўлланма бўлган ва ҳамон кишиларга хизмат қилиб келмоқда.

Ўн икки аср давомида Шарқда ҳам, Ғарбда ҳам, Шимолда ҳам, Жанубда ҳам одамлар ҳаётига, фан-техника тараққиётига кўмаклашиб келаётган ал-Хоразмий қўлланмаларига ҳозирги вақтда талаб янада ошмоқда. Жаҳондаги ҳамма мактабларда арифметика ва алгебра ўргатилади. Ҳисоблашнинг ҳар хил машиналари, жумладан электрон-ҳисоблаш машиналари ал-Хоразмий илмий принциплари асосида халқ хўжалигига хизмат қилмоқда.

АЛЛОМА САБОҚЛАРИ

ҲАР БИР ОЛИМ ТАКАББУРЛИК ҚИЛМАСЛИГИ ВА МАҒРУРЛАНМАСЛИГИ ЛОЗИМ. **Ал-Хоразмий илм аҳлининг фаолияти ва фазилати ҳақида бундай деган: «Ўтмиш даврларда ўтган халқларнинг олимлари фаннинг турли тармоқлари ва фалсафанинг турли бўлимлари соҳасида асарлар ёзишдан тийилмас эдилар. Бу билан улар ўзларидан кейин келадиганларни назарда тутардилар ва булар томонидан ўзларига (сарф қилган) кучларига муносиб мукофот бўлар деган умид тутардилар ҳамда шон-шараф ва ёд тутиш билан мукофотланардилар, ростгўй лаблардан мақтовлар айтилади деб ишонардилар. Чунки улар фаннинг махфий сирларини очиш учун ўз бўйниларига олган қийинчиликлар ва меҳнатларини бунга арзимас деб биладилар. Улардан бири ўзидан аввалгилар қила олмаган ишларни амалга оширишда бошқаларидан ўзиб кетади ва уни ўзидан кейин келувчиларга мерос қилиб қолдиради. Бошқаси ўзидан аввалгиларнинг асарларини шарҳлайди ва бу билан қийинчиликларни осонлаштиради, ёпиқни очади, йўлни ёритади ва уни тушунарлироқ қилади. Ёки бу айрим китобларда нуқсонлар топадиган ва сочилиб ётганни тўплайдиган одам бўлиб, у ўзидан аввалгилар ҳақида яхши фикрда бўлади, такаббурлик қилмайди ва ўзи қилган ишидан мағрурланмайди».**

Саҳифани Муҳаммад ал-Хоразмий юбилейини ўтказиш республика ташкилот комитети аъзоси, философия фанлари доктори, профессор **Омонулла ФАЙЗУЛЛАЕВ** тайёрлаган.

Тошкентда ЮНЕСКО Коммуникацияни ривожлантириш халқаро программаси (КРХП) Ҳукуматлараро кенгашининг IV сессияси ўз ишини давом эттирмоқда

● Тошкент шаҳрида ўз ишини давом эттираётган ЮНЕСКОнинг Коммуникацияни ривожлантириш халқаро программаси Ҳукуматлараро кенгашининг тўртинчи сессияси қатнашчилари академик Р. Р. Шредер номидаги Боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида меваларнинг янги навлари билан танишмоқдалар.

В. Молгачев фотоси.

БИЗНИНГ СУҲБАТ

ЭЗГУЛИК

Роза БЕЛЛИЗЗИ, АРГЕНТИНА

Ахборот инсон кундалик ҳаётининг ажралмас қисми бўлиб қолди. Ҳар бир онгли одам одатда иш кунини газета кўришдан бошлайди. Юз берган ҳар бир воқеа, ҳар бир янгилик унга ҳаводай зарур. У радио ва телевидение орқали берилаётган эшиттиришларни тинглаб ва кузатиб боради. Чунки ундан маданий озуқа ва руҳ олади. Унинг кайфияти ва ишининг ривожи маълум даражада ахборотга боғлиқ бўлади. Шу боисдан ҳам оммавий ахборот воситаларига алоҳида эътибор берилялти.

Шу жиҳатдан олиб қараганда, коммуникацияни ривожлантириш ишига жуда катта эътибор берилаётгани бежиз эмас. Чунки тинчлик ва тараққиёт ишига хизмат қилишга даъват этилган коммуникациялар ҳамма ерда ҳам бир хилда ривожланган эмас. Бунинг устига оммавий ахборот воситалари тарқатаётган ҳамма ахборотлар ҳам яхши ният ва эзгуликни кўзламайди. ЮНЕСКОнинг Коммуникацияни ривожлантириш халқаро программаси Ҳукуматлараро кенгашининг Тошкент сессияси айнан шу проблемаларни ҳал этишга кўмаклашиш шиори остида ўтмоқда. Дастлабки доклад ва нутқлардан шу нарса кўриниб турибдики, бу соҳада ҳали жуда кўп иш қилиш керак...

Аргентина оммавий ахборот воситалари, умуман коммуникация системаларига келганда шуни айтиш кераккки, улар замона талаблари даражасида ривожланган. Буэнос-Айреснинг ўзида 4 та, мамлакатда эса 62 та телестудия ишлаб турибди. 1976 йили жаҳон чемпионати ўтказилиши муносабати билан рангли телевидение ҳам ишлай бошлади. Аргентина кўрсатувларининг Парагвай, Чили, Бразилия, Уругвай, Боливияда ҳам телетомошабинлари кўп. Телекўрсатувлар программалари ранг-баранг ва мазмунли бўлиб бораётир. Тажриба алмашса арзийдиган ва бир-биримиздан ўргансак бўладиган ютуқларимиз анчагина. Биз ўз билимларимиз, тажриба ва планларимизни ўзаро айирбошлаш ҳисобига янада бойиб бораверамиз. Тошкентда ўтаётган тўртинчи сессияси бу йўлда муҳим босқичдир. Чунки у эзгулик ишига хизмат қилади.

ТОШКЕНТ — ҚАРДОШЛИК ШАҲРИ

ЧЕВАР

— Раҳмат, синглим. Бунчалик тез оламан, деб ўйламагандим, тикилишидан хурсандман. — Тикувчи аёлга миннатдорчилик билдирди буюртмачи Тўхта Пўлатов.

— Арзимайди, отахон, Сиздек кишиларга доим хизматдамиз...

— Мен ҳам ғоят миннатдорман, қизим, чевар экансизлар, ташаккур. — Хурсандчилигини яширолмади республика миқёсидаги пенсионер Шамси Шодмонов.

— Раҳмат, келиб туринг...

Назирахон Кенжаева ва у меҳнат қилаётган ателье чеварлари буюртмачиларнинг бундай миннатдорчилик ва қалб сўзларини кўп эшитишади. Ҳар гал уларни «раҳмат», «арзимайди», «келиб туринг» деб эшиккача кузатиб қўйишади. Бундай кезларда одатда Назирахон ҳамкасбларига буюртмалар сифатига яна ҳам эътибор беришни, буюртмачилар дидига мос, замонавий кийимликлар танлашда кўмаклашишни, уларга доимо хушмуомала бўлишни маслаҳат қилади.

Назира Кенжаева бундан салкам чорак аср муқаддам Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бошқармасига қарашли В. И. Ленин номли тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг 39-ательесига оддий мотористка бўлиб ишга кирди. Техникумда олган билимлари-ю орттирган тажрибалари қўл келиб, тез орада мастерликка кўтарилди.

— Мастер, бу — интизом, бу — сифат, бу — меҳнат унумдорлиги, — дейди у биз билан суҳбатда. — Бичиш, тикиш ишлари сирларини чуқур ўрганиб, кунлик топшириқларимни орттириб бажаришга интилдим. Кам бўлмадим. Коммунистик меҳнат зарбдориман. Тўққизинчи, ўнинчи беш йилликларда ғолиблар сафидан ўрин олдим. Партия ва ҳукуматимиз меҳнатимни қадрлаб, кўксимга учинчи даражали Меҳнат Шуҳрати ордени тақиб қўйди.

— Назирахоннинг ўн биринчи беш йиллик ўтган даври кўрсаткичлари ҳам чакки эмас, — унинг сўзини давом эттирди ателье мудираси Муҳаббат Орипова мамнунлик билан. — Беш йиллик охиригача ўн бир минг сўмлик иш бажариш мажбуриятини олган. Лекин Назирахон бу маррани ҳозироқ эгаллаб қўйди. Меҳнат календарида 1986 йил бошланди. Унинг ҳамкасабалари А. Зубовник, Ф. Нориева, Н. Одилова, М. Ибодатхўжаева сингари чеварларимиз ҳам интизом, меҳнат, иш унуми ва сифатида барчага ўрнак.

Ҳ. МУИДИНОВ.

ДЎСТ МАМЛАКАТ КИТОБЛАРИ

Вьетнам мустақил деб эълон қилинганлигининг 38 йиллиги муносабати билан Бутуниттифоқ давлат чет эл адабиёти кутубхонасида очилган Вьетнам китоблари декадаси жонажон Тошкентимизда ҳам давом этмоқда.

Пойтахт марказидаги «Дўстлик» китоб магазинида куни кеча намойиш этилган Вьетнам китоблари виставкасига минглаб тошкентликлар ташриф буюришди. Вьетнам ҳозирги замон прозаси, поэзияси, фольклор асарларидан иборат 224 номдаги китоб қарийб 13 миллион нусхада Совет Иттифоқида яшовчи 20 миллат тилига таржима қилинган. Қардош мамлакат китобларига қизиқиш тобора ортиб бормоқда. Шунинг учун ҳам виставкада кенгайтирилган китоб савдоси ташкил этилди. Китоб мухлислари «Вьетнам адабиёти кутубхонаси» туркумида чиқарилган китоблар билан бир қаторда Вьетнам халқи мустақиллиги байрами шарафига тайёрланган «Севги сатрлари» ҳикоялар тўпламини ҳам мамнуният билан харид қилдилар. Бу тўпламда То Хоай, Нам Као, Ким Лан, Нгуен Минь Тху, Нгуен Конг Хоан, Нгуен Тхе Фионг, Нгуен Нгох Тан, Нгуен Туан, Ма Ван Кханг, Тхань Тинь, Нгуен Шанг каби Вьетнам ёзувчиларининг ўз ватани, халқига бўлган чексиз меҳр-муҳаббатини тараннум этувчи асарлари ўзбек тилига таржима этилган.

Ўн кунликда қардош Вьетнам нашриётлари чиқарган китобларнинг кенг савдо-кўргазмаларини ташкил этиш кўзда тутилган. Пойтахт кутубхоналари, жамоат ташкилотларида қардош социалистик мамлакат китобхонларига бағишланган кечалар ҳам бўлиб ўтмоқда.

Н. АЛИХОНОВА.

● Қадимий ва навқирон Тошкентнинг катта юбилейи арафасида умр бўйи бирга бўлишга аҳду паймон қилган келин-куёвлар — Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг битирувчилари Насиба Низомова билан Азамат Мақсудовларнинг қувончлари чексиз. Улар Ливия араб Социалистик халқ Жамахириясидан республикамиз пойтахтига меҳмон бўлиб келган Абдул Мажид билан Юсуф Шахобларнинг табрикларини доим эслаб юрадиган бўлдилар.

ЎзТАГ фотохроникаси.

СПОРТ

СПАРТАКИАДА:

КУЧЛИЛАР САФИДА

Олмаотада спортнинг техник ва ҳарбий-амалий тури бўйича СССР халқлари VIII Спартакиадаси мусобақалари ўтказилди. Чемпионлик учун курашда 17 команда иштирок этди. Тўсиқлардан ошиш, автомобиль кросси ва машинани фигурали бошқариш бўйича кўпкурашда 56 очко жамғарган республикамиз вакили А. Ивашкин кучли олтиликдан ўрин олди. Унинг командадоши А. Сайфулина кросс бўйича бронза медали совриндори бўлди. Яна бир вакилимиз, халқаро классдаги спорт мастери С. Серебряков учкураш — сузиш, мерганлик ва автомобиль бошқариш бўйича муваффақият қозониб, чемпион номига сазовор бўлди. Умумкоманда ҳисобида ўзбекистонлик спортчилар тўртинчи ўринни эгаллашди.

СОВРИНЛАР ВА ЎРИНЛАР

● **МЕРГАНЛИК.** Бухарестда ўтказилган Европа чемпионатида хандақ стендига отиш бўйича мамлакатимиз аёллар командаси ғалаба қозонди. Бу ғалабага чирчиқлик С. Лазарева ўзининг муносиб ҳиссасини қўшди.

● **ЧИМ ХОККЕЙ.** Эркаклар олий лига командалари ўртасида мамлакат чемпионати ўйинлари ўтказилди. «Азинефтехим» (Боку) — «Звезда» (Андижон) — 3:1, 1:2, «Ишоотчи» (Сумгаит) — «Старт» (Ленинск) — 1:2, 1:1. Ҳозир Олмаота динамочилари 33 очко билан пешқадамлик қилишмоқда. Иккинчи ўринда бораётган Свердловск армиячиларида 28 та очко бор. Андижонлик хоккейчилар 23 очко билан учинчи ўринни эгаллаб туришибди. «Старт» командаси 13 очко билан охирги ўринларда бормоқда.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

РЕКЛАМА ЭЪЛОНЛАР

«УЗБЕККОНЦЕРТ»
ТОШКЕНТ ШАҲРИНИНГ 2000 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН

«ТОШКЕНТ ОЛТИН КУЗИ»

2-БУТУНИТТИФОҚ САНЪАТ ФЕСТИВАЛИ

10 СЕНТЯБРЬ СОАТ 12.00 ва 16.00 да
В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

СССР САНЪАТ УСТАЛАРИНИНГ КАТТА БАЙРАМ КОНЦЕРТЛАРИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

ССР ИТТИФОҚИ ДАВЛАТ КОНЦЕРТ АНСАМБЛИ «МОСКВА КЛАССИК БАЛЕТИ»

Бадиий раҳбарлари — РСФСРда хизмат кўрсатган артист, СССР Давлат мукофотининг лауреати Н. КАСАТКИНА ва СССР Давлат мукофотининг лауреати В. ВАСИЛЬЕВ.

Н. ОСИПОВ НОМИДАГИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК РУС ХАЛҚ ОРКЕСТРИ.

Бадиий раҳбар — РСФСРда хизмат кўрсатган артист Н. КАЛИНИН.

«СУВЕНИР» ЭСТРАДА РАҚС АНСАМБЛИ

Бадиий раҳбар — РСФСРда хизмат кўрсатган артист, СССР Давлат мукофотининг лауреати Т. ГОЛОВАНОВА.

РСФСР халқ артисти Л. ВЛАСЕНКО.

УКРАИНА ССР «НАДЗБРУЧАНКА» ЁШЛАР РАҚС АНСАМБЛИ

Бадиий раҳбар — Украина ССРда хизмат кўрсатган артист А. ДАНИЧКИН.

БЕЛОРУССИЯ ССР ДАВЛАТ РАҚС АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбар — В. БУТРИМОВИЧ.

ЎЗБЕКИСТОН ССР М. ТУРҒУНБОЕВА НОМИДАГИ «БАҲОР» ДАВЛАТ ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ХАЛҚ РАҚС АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбар — Ўзбекистон ССР халқ артисти Қ. МИРКАРИМОВА.

ҚОЗОҒИСТОН ССР «ГУЛЛАР» ДАВЛАТ ЭСТРАДА АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбар — К. ТУЯКАЕВ.

АБХАЗИЯ ССР «ШАРАТИН» (Грузия ССР) ДАВЛАТ ХАЛҚ РАҚС АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбар — Абхазия АССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби — Э. БЕБИЯ.

СССР халқ артисти Л. ИМОНОВ ва ОЗАРБАЙЖОН ССР МУЗИКА АНСАМБЛИ

ЛИТВА ССР «ТРИМИТАС» ДАВЛАТ ПУФЛАБ ЧАЛИНАДИГАН АСБОБЛАР ОРКЕСТРИ

Бадиий раҳбар — Литва ССРда хизмат кўрсатган артист — М. ТАМОШЮНАС.

МОЛДАВИЯ ССР «ФЛУЕРАШ» ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ХАЛҚ МУЗИКА ОРКЕСТРИ.

Бадиий раҳбар — СССР халқ артисти С. ЛУНКЕВИЧ.

Латвия ССР Давлат филармониясининг солисти — Э. ЧУДАКОВ.

Қирғизистон ССР опера ва балет театрининг солисти, СССР халқ артисти — Б. МИНЖИЛКИЕВ.

ТОЖИКИСТОН ССР «ЛОЛА» ДАВЛАТ ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ХОРЕОГРАФИЯ АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбар — СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофотининг лауреати — Г. ВАЛЛОМАТЗОДА.

Арманистон ССР Давлат филармониясининг солисти — К. МАРКАРЯН.

ТУРКМАНИСТОН ССР ДАВЛАТ ХИЗМАТ КЎРСАТГАН РАҚС АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбар — Туркманистон ССР ва Кабарда-Болқар АССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби — Л. СМЕЛЯНСКИЙ.

Эстония ССРда хизмат кўрсатган артист, Эстония ССР Давлат филармониясининг солисти — Л. ТОММЕЛЬ.

Билетлар Свердлов номли концерт зали кассасида соат 15.00 дан бошлаб сотилмоқда.

Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинади.

«Ўзбекгидроэнергострой» трестининг

АВТОМОБИЛЬ ТРАНСПОРТИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

ҳужжатида дизель автомашиналарида ишлаш ҳуқуқини берадиган «Е» категория белгиси бор бўлган шофёрларни

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Меҳнат ҳақи — ишбай-мукофотли.

Ёлғиз кишиларга ётоқхонадан жой, оилалиларга икки йил ичида квартира берилади.

Адрес: Оржоникидзе райони, Яланғоч посёлкаси (Олой бозори) Қибрай автобусининг «Автомобиль транспорти ишлаб чиқариш бирлашмаси» бекати).

●

«УЗПРОМВЕНТИЛЯЦИЯ» трестининг

МАРКАЗИЙ СКЛАДИДА

ДО-41, ДО-42, ДО-44, ДО-45 виброизоляторй

ЭРКИН СОТИЛАДИ

Қуйидаги адресга учрашилсин: 700047, Ленинград кўчаси, 19-уй, «Узпромвентиляция» тресты.

Ф. ЭНГЕЛЬС НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЧЕТ ТИЛЛАР ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ

кафедралар бўйича вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

француз тили фонетикаси мудири (фан кандидати);

катта ўқитувчилар: жисмоний тарбия ва спорт, инглиз тили грамматикаси (фан кандидатлари);

ўқитувчилар: жисмоний тарбия ва спорт (2), граждан мудофааси.

Конкурс муддати — 28 сентябргача.

Ушбу адресга мурожаат этилсин: Тошкент шаҳри, Муқимий кўчаси, 104-уй, 83 хона.

Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигининг марказий аппарати коллективи министрликнинг катта экономисти Ҳ. Ҳ. Маҳмудовга ўғли

ФАЙЗУЛЛОнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

7 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Ёшлар ижоди. 10.10 — Совет Армияси. Бузилмас дўстлик олови. 10.30 — Илк муҳаббат. Бадиий фильм. 11.45 — Ҳайвонот оламида. 12.45 — ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Совет журналистлари. 15.40 — Фильм-концерт. 16.00 — Поэзия. 16.50 — Концерт. 17.20 — Рус тили. 17.50 — Горнчилар, қаердасиз! 18.30 — Сиз яратган боғ. 19.00 — Қувноқ нотачалар. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Хоккей. Халқаро турнир финали. ЧССР — СССР. 20.05 — Концерт. 20.20 — Каростояновлар. Бадиий фильм. 2-серия. 21.30 — Время. 22.05 — Концерт. 22.30 — Спорт ҳафталиги. 23.00 — Футбол. Олимпиада саралаш ўйини. Венгрия — СССР. Танаффусда — Дунё воқеалари.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 ва 10.35 — География. 10.05 ва 14.55 — Немис тили. 11.05 — Тарих. 11.35 ва 12.40 — Тарих. 11.55 — Илмий-оммабоп фильм. 12.10 — Ота-оналар, Сизлар учун. 13.00 — Рус халқ қўшиқлари. 13.30 — Зоология. 13.55 — Телеочерк. 14.25 — Третьяков галереяси заллари бўйлаб. 15.25 — Эстетик тарбия. 15.55 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Ҳужжатли фильм. 19.30 — Ҳунар-техника билим юртлари ҳақидаги энг яхши кўрсатувлар учун Бутуниттифоқ конкурси. 19.55 — Коллектив нимага қодир. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Ўртоқ Москва. 21.30 — Время. 22.05 — Марияга аталган олмослар. Бадиий фильм. 23.20 — Концерт.

ТОШКЕНТ-I. 11.30 — Ботаника. 12.00 — Сўз кетидан сўз келар. 12.20—Телефильм. 12.30 — Рус адабиёти. 13.00 — Концерт. 18.05 — Мультфильм. 18.30—Пионерлар мамлакатида. 19.00 — М. Бсису. Таклиф қоғози. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Тошкентнинг 2000 йиллигига. 20.05 — Заминнинг барча гуллари. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Фильм-концерт 21.30 — Время. 22.05 — Мустаҳкам озуқа базаси учун. 22.25 — Тақдиринг қўлингда. Бадиий фильм. 23.45 — Бугун оламда нима гап?

8 СЕНТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Мультфильмлар. 10.10 — Геннадий Навельский жасорати. 10.30 — Саёҳатчилар клуби. 11.30 — Концерт. 12.30 — 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 15.45 — Концерт. 16.30 — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. И. Казей ҳақида очерк. 16.45 — Буратино кўргазмаси. 17.15 — Ҳужжатли фильм. 17.35 — Шахмат мактаби. 18.05 — Инсон — ер хўжайини. 19.05 — Куз тароналари. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Қалбга яқин қўшиқлар. 20.15 — Сиёсий шарҳловчи Ю. А. Летунов суҳбати. 20.25 — Каростояновлар. Бадиий фильм. 3-серия. 21.30 — Время. 22.00 — Хоккей. ЧССР — СССР. Танаффусда — Дунё воқеалари.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 ва 10.35 — Умумий биология. 10.05 ва 13.15 — Испан тили. 11.05 — Астрономия. 11.35 — Сиз яратган боғ. 12.05 А. Конан-Дойль. Ҳаёти ва ижоди. 12.45 — Рус халқи қўшиқлари. 13.45 — XIX асрнинг биринчи ярмида рус санъати. 14.30 — Биз буни ўтмагандик. Бадиий фильм. 16.00 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Концерт. 19.15 — Коллектив нимага қодир. 19.45 — Мўъжизасиз-мўъжизалар. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Концерт. 21.30 — Время. 22.00 — Қариялар, қариялар... Бадиий фильм. 23.05 — Рассомлар ҳақида ҳикоялар.

ТОШКЕНТ-I. 10.30 — Рус тили. 10.50 — Она шаҳрим — менинг фахрим. 11.30 — Ўзбекистон СССР тарихи. 12.00 — Ҳужжатли фильм. 12.30 — Ўзбекистон ССР тарихи. 13.00 — Тақдиринг қўлингда. Бадиий фильм. 17.50 — Сўз кетидан сўз келар. 18.15 — Бугун —Журналистларнинг Халқаро бирдамлик куни. 18.30 — Миллионлар байрами. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Ҳужжатли фильм. 20.05 — Дунё воқеалари. 20.30 — Ахборот. 20.50 Тошкент садоси. Адабий театр. 21.30 — Время. 22.00 — Шарқда машъал шаҳар. Мамлакат санъат усталарининг музикали табриги. 22.40 — Эртага — премьера. 23.45 — — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — 16.05— Москва-II. 18.10 — Телефильм. 18.20 — Интизом — умумхалқ манфати. 18.40 — Етти қария ва бир қиз. Бадиий фильм. 20.00 — Янгиликлар. 20.20 — Телефильм. 21.20 — Ҳужжатли фильм. 21.30 — МОСКВА-II.

РАДИО

7 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Лирик қўшиқлар. 9.30 — Дўстлик байроғи. 11.15 — Дўстлик шаҳри. 11.25 — Ёшлик куйлайди. 12.10 — Узбекистан индустриальний. 13.00 — Чорвадор. 14.00 — Табаррук замин. 19.25 — Эстрада миниатюралари. 20.50 — Тошкентнома. 21.10 — Хайрли тун. 22.30 — Радиотингловчиларнинг талабларига биноан концерт.

СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700000, Тошкент-П. Ленин кўчаси, 41.

ТЕЛЕФОНЛАР

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-21-43, 32-53-16. 32-53-20, 33-11-49, 32-54-13.

Р. — 02138. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. Б. — 206. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15